

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

28 NISAN 1955 TARİHLİ
HISSEDARLAR UMUMÎ HEYETİNE
SUNULAN

1 9 5 4

Yirmiüçüncü Hesap Yılı Hakkında
İDARE MECLİSİ ve MURAKABE KOMİSYONU RAPORLARIYLA
BİLÂNÇO ve KÂR ve ZARAR HESABI

A N K A R A
1 9 5 5

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
İDARE MECLİSİ

Reis	Hamit Tahsin Pekcan
Üye	Prof. Refii Şükrü Suvla
”	Mahmut Nedim Gündüzalp
”	Prof. Kâzım Köylü
”	Rıdvan Taşkın
”	Raif Meto
”	Yekta Teksel

MURAKABE KOMİSYONU

Murakıp	Semih Beken
”	Mümtaz Ulusoy
”	Abdullah Güler
”	Ali Besim Besin

UMUM MÜDÜRLÜK İDARE HEY'ETİ

Umum Müdür	Nail Gidel
Umum Müdür Muavini	Fikri Diker
Muhasebe Müdürü	Kâmil Kıbrızlı

TOPLANTI GÜNDEMİ :

- 1 — İdare Meclisi ve Murakabe Komisyonunun 1954 hesap yılına ait raporlarının okunması; Bilânçonun ve Kâr ve Zarar hesabının tasdiki; Kârın teklif gereğince dağıtılması ve İdare Meclisinin ibrası,
- 2 — Müddetleri nihayet bulan İdare Meclisi âzalarının yerine :
 - a) B ve C Sınıfı Hissedarlarını temsilen iki âzanın seçilmesi,
 - b) D Sınıfı Hissedarlarını temsilen bir âzanın seçilmesi,
- 3 — Müddetleri nihayet bulan Murakıplar yerine :
 - a) B ve C Sınıfı Hissedarları tarafından bir murakıp seçilmesi,
 - b) D Sınıfı Hissedarları tarafından bir murakıp seçilmesi.

1954

Yirmiüçüncü Hesap Yılı

İDARE MECLİSİ RAPORU

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

1 9 5 4

Yirmiüçüncü Hesap Yılı

İ D A R E M E C L İ S İ R A P O R U

Sayın Ortaklar;

Bankamızın Yirmiüçüncü Hesap Devresine ait muamelâtın neticelerini gösteren 1954 yılı Bilânçosu ile Kâr ve Zarar hesabını tetkik ve tasvibinize arzeder, Yüksek Hey'etinizi saygı ile selâmlarız.

Bankamız muamelâtını tetkike başlamadan evvel son yıla ait iktisadî hâdiseleri toplu bir şekilde gözden geçirmekte fayda görüyoruz.

— I —

DÜNYA İKTİSADÎ VAZİYETİ

İkinci Dünya Harbinin nihayete ermesinden beri iki bloka ayrılmış bulunan Dünya, beklediği huzur ve istikrara 1954 senesinde de kavuşamamıştır. Ancak, son yıl içinde, sulhun idamesi ve hür dünya milletleri arasındaki tesanüdün kuvvetlendirilmesi bakımından bazı mes'ut inkişaflar kaydolunabilmıştır.

Senenin en ehemmiyetli siyasî hâdisesi hiç şüphesiz Kuzey Atlantik Paktı Camiasını kuvvetlendiren Londra Konferansı kararları ve Paris Anlaşmaları olmuştur. Bu anlaşmalar Konferansa iştirâk eden devletlerce tasdik edilerek tamamlandıktan sonra, Batı Almanya hükümlerine kavuşacak ve Avrupa Müdafaa Camiası içindeki yerini almış olacaktır. Buna mukabil, mezkûr memleketin toprak bütünlüğü ve Avusturya Barış Anlaşması meselelerinin halline bu sene de imkân bulunamadığı üzüntü ile kaydolunur.

Geçen Temmuzda imzalanan Mütareke Anlaşması ile Çin Hindistanında muhasemata son verilmiş olmasına rağmen, Doğu Asya'da vaziyet yine istikrarsızlığını muhafaza etmektedir. Bu sebeple Birleşik Amerika Devletleri, bir taraftan Çin Hindistanında tahakkuk eden mütarekeye teminat verirken, diğer taraftan Güney Doğu Asya bölgesinde statükonun muhafazası için, 8/9/1954 tarihinde Manila'da İngiltere, Fransa, Avustralya, Yeni Zelanda, Tayland, Filipin ve Pakistan ile bir Savunma paktı (SEATO) meydana getirmiş, ayrıca bu bölgedeki memleketlerin ekonomik kalkınmalarını istihdaf eden bir iktisadî yardım programının ihzarına başlamıştır.

Hür dünya'ya mensup milletler arasındaki ihtilâflı meselelerin halline ve işbirliğinin takviyesine hizmet edecek inkişaf meyânında, İngiltere'nin Süveyş bölgesi ve İran petroleri mevzuunda Mısır ve İran hükümetleriyle imzaladığı anlaşmaları ve Triyeste ihtilâfına bulunan hal şeklini zikretmek yerinde olur.

Orta ve Yakın Şark'taki tesanüt ve istikrarı sağlamlaştırmaya mâtuf çok ehemmiyetli iki hâdise de Nisan ayı içinde Hükümetimizle Pakistan arasında imzalanan Savunma Paktı ile 9 Ağustos 1954 tarihinde Bled şehrinde Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında mevcut Dostluk Antlaşmasının askerî bir ittifaka kalbedilmesi olmuştur. Dünya sulhu bakımından da son derecede ehemmiyetli olan bu başarılı antlaşmaları Irak Devletiyle 24 Şubat 1955 tarihinde imzaladığımız Dostluk ve Savunma Paktı tâkip eylemiştir.

Hülâsa etmek lâzım gelirse, hür dünya devletlerinin, sulhun idamesi için askerî ve iktisadî kudretlerini ve sıkı işbirliği gayretlerini önümüzdeki yıllarda da idame ve inkişaf ettireceklerine tam bir itimat ile bakılmaktadır.

Umumî iktisadî vaziyete gelince, Birleşik Amerika'da 1953 senesinde müşahade olunan «récession» 1954 senesinin ilk aylarında da bir müddet devam etmiş, Batı Avrupa'da ise aksine olarak iktisadî faaliyetler, devamlı ve kesif bir şekilde cereyan eylemiştir.

Birleşik Amerika Devletlerinde ekonomik faaliyetler 1953 senesi Mayıs ve Temmuz aylarında şimdiye kadar kaydolunmamış bir seviyeye yükseldikten sonra, Ağustos ayından itibaren umumî konjonktürde evvelâ kuvvetli, müteakiben hafif fakat devamlı bir gerileme müşahade olunmuştur.

Sınai istihsal indeksi vasatîsi, 1947 - 49 devresi vasatîsi 100 itibariyle, 1953 Temmuz nihayetinde 137'den 1954 Nisan sonunda 123'e düşmüştür.

Uzak Doğu'da harbin nihayete ermesiyle istihsal ve talep hacimleri arasında meydana gelen muvazenesizliğin tevlit ettiği bu durgunluk muvacehesinde, Amerika Hükûmeti vergi, bütçe, para ve kredi politikaları mevzularında gerekli tedbirleri almış, piyasaya sevkettiği iştira gücü ile sürüm ve istihsalın artmasına gayret göstermiştir.

Bu tedbirler neticesinde 1954 Nisan ayından itibaren «récession» durdurulmuş, sınaî istihsal indeksi sene nihayetinde 130'a yükselmiştir.

Birleşik Amerika Devletleri iktisadî faaliyetlerinde kaydedilen bu geçici durgunluk, diğer memleketler ekonomilerinde beklenen tepkileri yaratmamış ve Batı Avrupa memleketlerinde 1953 yılında başlamış olan iktisadî inkişaf, 1954 yılında da devam etmiştir.

Avrupa Devletlerinde görülen iktisadî kalkınma hareketi içinde en sayı dikkat terakkiler Batı Almanya, İngiltere, Avusturya ve Hollanda'da kaydolunmuştur. Bu faaliyet sektör olarak ele alınırsa, en başta kimya sanayii olmak üzere, mensucat, demir-çelik ve otomobil endüstrilerini zikretmek icap eder. İnşaat sahasındaki gelişme de muntazam bir seyir ile devam etmektedir.

İstihsalın böylece gelişmesi ve rekabetin artması dolayısıyla bu memleketler yeni piyasalar bulma hususundaki gayretlerini arttırmak mecburiyetinde kalmışlardır.

Buna mukabil Doğu Almanya ve diğer Peyk Devletlerde ekonomik güçlükler umumiyetle ciddiyetini muhafaza etmektedir. Sovyet Rusya'da ve bu devletlerde istihlâk seviyesindeki düşüklükten mütevellit buhran devam edegelmekte, ziraat ve bilhassa gıda maddeleri istihsalı, ihtiyaçları karşılamaktan çok uzak bulunmaktadır.

1954 senesinde ham madde fiyatlarında umumî mahiyette sarîh bir istikamet müşahede olunmamıştır. Filhakika, senenin değişik zamanlarında, çeşitli ham madde fiyatlarında yükseliş veya düşüşler kaydedilmiş ve ortalama fiyatlar 1953 vasatî fiyatlarına nisbetle daha yüksek bir seviyede seyretmiştir.

Ham madde vaziyeti

Arz ve talep arasındaki münasebet de 1954 yılında yeni değişikliklere tâbi olarak, bir evvelki seneye nisbetle daha az muvazeneli bir manzara arz etmiştir. Senenin ikinci yarısında bazı ham maddelerde yeniden darlık görülmüş hattâ ziraî mahsullerde dahi 1954 rekoltesinin düşük oluşu piyasa vaziyetini alıcıların aleyhine çevirme istidadı göstermiştir.

Dünya çelik istihsalinde % 5,2 nisbetinde bir azalma mevcuttur. Fîlhakika, mezkûr istihsal 1953'de 235 milyon tondan 1954'de 223 milyon tona düşmüştür. Bu azalışın başlıca sebebi Amerika Birleşik Devletleri istihsalinde kaydolunan % 20,9 nisbetindeki tenezzüldür. Buna mukabil dünya ham petrol istihsalini yeni bir rekor teşkil ederek 1953 senesi istihsaline nazaran 26 milyon tonluk bir artışla 681,5 milyon tona balığ olmuştur.

Avrupa Kömür ve Çelik İttihadına dahil memleketlerin kömür ve çelik istihsalinde yeni bir artış kaydolunmuş, kömür istihsalini 237 milyon tondan 241,6 milyon tona, çelik istihsalini ise 39,7 milyon tondan 43,7 milyon tona yükselmiştir.

Büyük sanayi memleketlerinin ham madde mubayaalarında tâkip ettikleri siyasette son bir kaç yıl içinde vukua gelen değişiklikler kayda şayandır. İngiltere, İkinci Dünya Harbini tâkip eden senelerde Hükûmetçe ve tek elden yapılan ham madde mubayaa şekline 1952 senesinden itibaren nihayet vermiş, ve müteakiben Londra kurşun piyasasını, çinko, bakır ve hububat piyasalarını, 1954 Mayıs'ında da Liverpool pamuk piyasasını açmak suretiyle mezkûr maddeler ticaretini ve uzun müddet İaşe Nezareti tarafından yapılmış olan yağlı tohum, nebatî ve hayvanî yağlar ithalâtını hususî teşebbüse devretmiştir.

Amerika Hükûmetinin stratejik maddelerden stok tesisi mevzuunda tâkip ettiği siyasette de aynı yıl içinde değişiklikler olmuştur. Tesis oluncak stoklara müteallik resmî liste revizyona tâbi tutularak stok miktarları arttırılmıştır. Maden stokları mevzuunda asgarî miktarları ihtiva eden mûttad programa ilâveten, uzun vâdeli yeni bir program ihzar olunmuştur. Halen satın alınmış olan miktarlar işbu programlarda derpiş olunan hadlerin dînunda bulunmaktadır.

Muayyen madde fiyatlarında istikrarı temin için vaktile aktedilen milletlerarası anlaşmalardan Buğday Anlaşması 1954'de de mer'iyette kalmış, aynı sene içinde bir de Beynelmîl Şeker Anlaşması aktolunmuştur. He-

men kaydedelim ki, iştirâk eden devletler sayısının pek mahdut oluşu bu anlaşmalardan her ikisini de fiyatlarda ciddî bir istikrar sağlama bakımından tesirsiz bırakmıştır.

Dolarla ifade edilen ham madde fiyatlarının ortalamasını belirten Moody indeksi 1953 nihayetinde 413,3'den 1954 Nisan ayında senenin en yüksek seviyesi olan 440,2'ye çıktıktan sonra, tenezzüller kaydederek Ekim ortalarına doğru 401,8'e kadar inmiş, müteakiben tekrar yükselerek sene sonunda bir evvelki yıla nazaran % 0,4 nisbetinde bir artışla 415,1'e çıkmıştır.

1954 senesine ait olarak ham madde fiyatlarında yapılan münferit tetkikler, zikri geçen Moody indeksine nazaran oldukça farklı durumların da mevcut olduğunu göstermektedir.

Sınâî ham maddeler meyanında fiyat tereffüü bakımından en ziyade dikkati çeken madde kauçuk olmuştur. Otomobil sanayiinin gelişmesi, Malezya'da işçi ücretlerinin yükselmesi gibi çeşitli sebepler yüzünden bu fiyatlar yıl zarfında 1953 senesine nazaran % 62,2 nisbetinde bir artış kaydederek 1954 sonunda 30 1/2 pense yükselmiştir.

Kauçuktan sonra en fazla fiyat tereffüü kaydeden sınâî ham maddeler madenlerdir. Londra Borsasında bakırın tonu 1953 nihayetinde 235 1/2 İngiliz lirasından 1954 sonunda 291 İngiliz lirasına yükselmiştir. Çinko ve kurşun da gerek Londra gerek Amerika piyasalarında % 11-19 arasında fiyat tereffüleri kaydetmiştir. Kalay fiyatları ise sene içinde ton başına 820 sterline kadar yükseldikten sonra yıl sonlarında mütenezzil bir seyir tâkip etmeğe başlamıştır.

Mensucat ham maddeleri meyanında pamuk, New - York Borsasında sene bidayetinde libresi 33,75 sent üzerinden muamele görürken, yıl sonunda % 4 nisbetinde bir artışla 35,10 sente yükselmiştir. Yün fiyatları ise ekseri piyasalarda vakit vakit düşüklükler kaydeylemiş ve fiyat seyri oldukça ağır cereyan etmiştir.

Gıda maddeleri gurubundan kahve fiyatları bâriz temevvüçlere mâruz kalmıştır. 1953 nihayetinde 65,69 sentten muamele görmekte iken, 1954 Martında 92,5 sente kadar çıkan kahve fiyatları, Temmuzdan itibaren devamlı bir şekilde düşmüş, sene nihayetinde 64 sentte tutunmuştur. Kakao

piyasası da aşağı yukarı kahve piyasasına müşabih bir durum arzemiştir. Şeker, New - York piyasasında senenin mühim bir kısmı zarfında Beynelmillel Şeker Anlaşmasının tesbit ettiği asgarî fiyat seviyesinde tutunmuştur.

Hububat fiyatlarına gelince, Şikago piyasasında buğday fiyatları 1953 nihayetinde 206 1/2 sentten senenin ortalarına doğru 190 3/8 sente kadar düştükten sonra 1954 nihayetinde 234 1/8 sente yükselmiştir. Aynı piyasada mısır fiyatları 1953 sonunda 156 sentten Haziran nihayetinde 159 5/8 sente yükselmiş ve sene nihayetinde 155 3/8 sentten kapanmıştır.

Sınai istihsal

Birleşik Amerika Devletleri ve Kanada hariç olmak üzere, 1954 yılında başlıca memleketlerin sınai istihsalinde mühim artışlar müşahede olunmaktadır.

1947 - 49 seneleri vasatîsi 100 itibariyle, Amerika Birleşik Devletleri sınai istihsal indeksi vasatîsi 1953'de 133,7'den 1954 nihayetinde 125'e düşmüştür. Hakikati halde Amerika Birleşik Devletleri sınai istihsalindeki bu gerileme, evvelce de işaret olunduğu veçhile, 1954 senesi Mayıs ayında durdurulmuştur. Aylık indeksler 1953 Temmuzunda 137'den 1954 Nisan ayna kadar devamlı bir şekilde tenezzül kaydettikten sonra, bu tarihten Eylül nihayetine kadar 124'de beş aylık bir tevakkuf devresi geçirmiş ve senenin son üç ayında yükselerek, sene nihayetinde 130'a çıkmıştır. Kanada'da sınai istihsal indeksi vasatîsi, 1948 yılı 100 itibariyle, 1953'de 127'den 1954 yılında 126'ya (10 aylık) inmiş bulunmaktadır.

Batı Avrupa Devletleri sınai istihsal indeksleri vasatîleri ise tetkik mevzuumuz olan sene boyunca ehemmiyetli artışlar kaydelemiştir. 1948 yılı 100 itibariyle sınai istihsal indeksi vasatîsi İngiltere'de 1953'de 120,5'den 1954'de 127,3'e (11 aylık), Hollanda'da 144'den 155'e (10 aylık), Fransa'da 127'den 136'ya (10 aylık), İtalya'da 161'den 174'e (10 aylık) ve Batı Almanya'da, 1950 yılı 100 itibariyle, 140'dan 160'a (11 aylık) yükselmiştir.

Toptan eşya fiyatları indeksleri

Bir kaç memleket müstesna olmak üzere, toptan eşya fiyatları indeksleri umumiyetle mutedil tereffüleri kaydetmiş bulunmaktadır. Bu indeksler vasatîleri Amerika Birleşik Devletlerinde, 1948 yılı 100 itibariyle, 1953'de

105'den 1954'de 106'ya, İngiltere'de 150'den 151'e, İsviçre'de 98'den 99'a, Hollanda'da 134'den 135'e (10 aylık), İtalya'da 96'dan 97'ye (11 aylık), Norveç'te 152'den 155'e, Avusturya'da 238'den 249'a, Meksika'da 151'den 165'e, Brezilya'da 191'den 248'e (10 aylık), Yunanistan'da, 1950 yılı 100 itibariyle, 141'den 157'ye (11 aylık) yükselmiş bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada istihdam hacmi senelik vasatî iş gücünün istihdam hacmi içinde, yukarıda izah edilen sebepler dolayısıyla hafif bir tenezzül kaydedilirken, aynı yıl, Batı Avrupa memleketlerinin iktisadî faaliyetlerinde müşahede olunan inkişafa muvazi olarak istihdam hacmi de 1953 senesine nazaran artmış ve işsiz sayısı azalmıştır.

1948 yılı 100 itibariyle senelik istihdam hacmi vasatîsi Amerika Birleşik Devletlerinde (ziraat hariç) 1953'de 112'den 1954'de 108,8'e (11 aylık), Kanada'da 113'den 108,2'ye (10 aylık) düşmüş bulunmaktadır. Batı Avrupa memleketlerine gelince, mezkûr vasatî Danimarka'da 108'den 110'a (10 aylık), İsveç'te 96'dan 97,5'e (10 aylık), Batı Almanya'da 117'den 123,7'ye (9 aylık) yükselmiştir.

İş gücünün yüzdesi itibariyle senelik işsiz nisbeti vasatîsi Amerika Birleşik Devletlerinde 1953'de 2,4'den 1954'de 5'e, Kanada'da 2,5'den 4,4'e (9 aylık) çıkmıştır. Kayıtlı işsiz sayısı 1953 senesi Eylül nihayetinde Batı Almanya'da 974.000'den 1954 senesinde aynı tarihte 879.000'e, İngiltere'de 306.000'den 249.000'e, Hollanda'da 60.000'den 42.000'e, Belçika'da 166.000'den 140.000'e, Avusturya'da 131.000'den 100.000'e inmiştir. Aynı tarihler arasında kayıtlı işsiz sayısı Fransa'da cüz'î artışlar kaydetmiştir. İtalya'da mevcut kayıtlı işsiz sayısı 1.830.000'den 1.810.000'e inmiş bulunmakla beraber işsizlik davası ehemmiyetini muhafaza etmektedir.

Batı Avrupa memleketlerinin çoğunda istihdam hacminin ve işsizliğin bu seyri sınıf faaliyetlerdeki inkişafın bir neticesidir. Senenin müteakip aylarında istihdam hacmi artış yolunda devam ederek, işsizliğin azalmış olduğu tahmin edilmektedir.

1954 senesi içinde ücretlerde de iktisadî faaliyetlerdeki artışa ve geçim ücretler şartlarına oldukça muvazi bir yükselme kaydolunmuştur.

1948 yılı 100 itibariyle Amerika Birleşik Devletlerinde 1953 senesi ücret indeksi vasatîsi 131'den 1954'de 134'e, Kanada'da 149'dan 154'e (10 aylık), İngiltere'de 128'den 133,5'e (11 aylık), B. Almanya'da 130'dan 134'e (9 aylık), İtalya'da 144'den 147'ye (11 aylık), Fransa'da 212'den 223'e (10 aylık), İsviçre'de 107'den 108'e (8 aylık) , Norveç'te 145'den 150'ye (9 aylık), Japonya'da 168'den 170'e (10 aylık) ve Hollanda'da 123'den 135'e (9 aylık) yükselmiştir.

Geçinme indeksleri

Geçinme indeksleri de umumiyetle yükselmekte devam etmiştir. 1948 yılı 100 itibariyle 1953 senesi vasatîsi, Amerika Birleşik Devletlerinde 111'den 1954'de 112'ye, İngiltere'de 130'dan 132'ye, İtalya'da 117'den 119,7'ye (11 aylık), Danimarka'da 120,6'dan 124'e (10 aylık), İsveç'te 130'dan 131,3'e, Norveç'te 136'dan 141,6'ya, Brezilya'da 162'den 187,6'ya (10 aylık), Hollanda'da 130'dan 137'ye (10 aylık), Yunanistan'da 129'dan 147,7'ye (1950 yılı 100 itibariyle) yükselmiştir.

Para ve kredi politikası

Son senelerde Amerika ve bazı Avrupa memleketlerinde tatbik edilen mütehavvil faiz hadleri politikası, 1954 yılında Amerika Birleşik Devletlerindeki iktisadî durgunluğun giderilmesinde, Amerika Hükûmeti tarafından alınan diğer çeşitli tedbirler meyanında oldukça müessir bir rol oynamıştır. 1953 ortalarından itibaren bir gerileme kaydeden bu konjonktürü para mevzuunda alınan tedbirlerden de faydalandırmak maksadiyle Federal Reserve Board, iskonto rayicini iki merhalede % 2'den % 1,5'e tenzil etmiş kanunî ihtiyatlar nisbetinde de bir miktar indirme yapmıştır. Bu ve benzeri tedbirler ve emtia stoklarının tedricî bir şekilde tasfiyesi neticesinde likit menbalar hissedilir derecede çoğalmış ve bu vaziyet faiz hadlerinin tenezzülünde âmil olmuştur.

Daha evvel aynı politikayı tâkip etmiş olan Belçika ve Hollanda bu yıl içinde resmî iskonto hadlerinde yeni bir değişiklik yapmamışlardır.

Amerika'da kaydedilen bu faiz tenezzülü kısa vâdeli sermayelerin Londra piyasasına teveccüh etmesine sebep olmuş ve bu hal bir aralık İngiltere Bankasını, iskonto rayicini % 3,5'den % 3'e indirmeğe sevk etmiştir. İngiltere'den farklı âmiller dolayısıyla Almanya ve Fransa resmî iskonto hadlerini % 3,5 dan % 3'e, Avusturya ise % 4'den % 3,5'e tenzil etmişlerdir. Buna mukabil, Danimarka 1953 yılında % 5'den % 4,5'a indir-

miş olduğu iskonto haddini, 23/6/1954 tarihinde % 5,5'a yükseltmiştir. İsveç Hükümeti ise iskonto nisbetini aynen ipka etmekle beraber, açık piyasa muamelelerini ehemmiyetli nisbette kısmış bulunmaktadır.

Bu memleketler dışında kalan Avrupa, Asya ve Lâtin Amerika memleketlerinde para ve kredi politikası sahasında 1953 yılına nazaran mühim bir değişiklik vukua gelmemiştir. Ancak, yatırımları canlandırmak maksadiyle iskonto hadlerini, Yunanistan 1/1/1954 tarihinde % 12'den % 10'a ve İspanya 1/7/1954 tarihinde % 4'den % 3,75'e indirmişlerdir.

İkinci Dünya Harbinin nihayetinden beri yabancı memleketlere yapılan malî yardımlar, Amerika Birleşik Devletleri dış ekonomi siyasetinin başlıca unsurlarından biri olmuştur. Bu siyasetin hedefi, hür milletlerin iktisadî ve askerî bakımdan kuvvetlenmesini sağlamaktır.

Dış Muameleler
İdaresi

Amerikan yardımının 1946'dan beri arzettiği safhalar tetkik olunursa, bidayette harbin tevlit ettiği sefalet ve ıztırabı tahfif için sarfolunan gayretlerden sonra, Avrupa memleketlerine 1951 yılına kadar yapılan yardımların büyük kısmını iktisadî yardımların teşkil ettiği görülür. 1952 malî yılında karşılıklı güvenlik programının tatbikatına başlanması ile yardım tahsislerinin gittikçe mütezayit bir kısmı askerî yardım şeklini almıştır. Diğer taraftan, Amerika'nın Batı Avrupa Devletlerine yaptığı iktisadî yardım, bu memleketlerin gelişmesi sağlandıkça, gitgide azaltılmış, buna mukabil diğer hür dünya memleketlerine yapılan yardım artmıştır.

1953 senesi Temmuz ayında kurulan Dış Muameleler İdaresi aynı senenin nihayetinde ve 1954 senesinin ilk yarısında yardım programına yeni memleketler ithal etmiştir. İspanya, Japonya ve Pakistan bu memleketler meyanındadır. 8/9/1954 tarihinde Güney Doğu Asya memleketleriyle imza olunan askerî yardım anlaşmasını takiben bu bölgedeki memleketlerin ekonomik kalkınmalarını istihdaf eden bir iktisadî yardım programı ihzarına tevessül edilmiştir.

1/7/1945 - 30/9/1954 tarihleri arasında hibe ve kredi şeklinde verilmiş olan yardım miktarı, Amerika Ticaret Nezaretinin 11/1/1955 tarihinde yaptığı bir açıklamaya nazaran, 47,9 milyar dolara bâliğ olmaktadır. 30/6/1954 tarihinde nihayet bulan son devre zarfında hibe ve kredi şeklindeki yardım, 1953 malî senesindeki 6.365 milyon dolarlık yardıma nazaran % 20 nisbetinde bir azalışla, 5.193 milyar dolara inhisar etmiştir. Bu yar-

dımın coğrafi tevezüünün tetkiki, Batı Avrupa memleketlerine yapılan iktisadî yardımda bu devrede 500 milyon dolarlık bir azalma olduğunu, buna mukabil diğer memleketlere yapılan iktisadî yardımın 150 milyon dolarlık bir artış kaydederek 940 milyon dolara yükseldiğini göstermektedir.

1953 malî senesinde 4.328 milyon dolarla o tarihe kadar kaydedilmemiş bir seviyeye çıkmış bulunan askerî yardım, tetkik mevzuumuz devrede 3.543 milyon dolara inmiştir. İktisadî yardım da 2.036 milyon dolardan 1.650 milyon dolara tenezzül etmiştir.

Batı Avrupa memleketlerinde istihsalin vâsıl olduğu seviyeye nazaran bu memleketlere yapılan iktisadî yardıma ihtiyaç kalmadığı nazariyle bakılabilir. Filhakika, 1955 malî yılına ait 3,1 milyar dolarlık umumî iktisadî yardım programı içinde mahdud sayıda Avrupalı devlete ayrılan iktisadî yardım ehemmiyetsiz bir meblağdan ibaret bulunmaktadır.

30/6/1954 tarihinde nihayet bulan hesap devresi zarfında Bankaya âza devletler sayısı Haiti ve Endonezya'nın iltihakı ile 54'den 56'ya, taahhüt olunan sermaye miktarı ise 9.148,5 milyon dolara yükselmiştir.

Bu hesap devresinde, 16 memlekete cem'an 324 milyon dolar tutarında kredi açılmıştır. Bankanın faaliyete geçtiği 1947 senesinden 1954 hesap devresi sonuna kadar yapmış olduğu ikraz muamelelerinin tutarı 1.914 milyon dolardır. Bu ikrazat 34 memlekete yapılmıştır.

Kredilerden son hesap devresi içinde kullanılan miktar 302 milyon dolardır. Bu sarfiyatın % 27'si A. B. D. dolarından başka paralar üzerinden yapılmış ve böylece kredilerin istimal edildikleri piyasalar bakımından Avrupa piyasaları lehinde bir genişleme kaydolunmuştur.

Bankanın kaynaklarını takviye zaviyesinden, son devrede Birleşik Amerika Devletleri dışında kalan memleketlerden temin olunan meblağların ehemmiyetli bir rolü olmuştur. 30/6/1954 tarihine kadar Bankanın çıkarmış olduğu tahvilât, 665 milyonu A. B. D. dolarını, 112 milyonu da diğer paraları natık olmak üzere 777 milyon dolara baliğ olmaktadır.

Son bir kaç senedir tesisi düşünülen Milletlerarası Finansman Müessesinin kurulması yolunda tetkik mevzuu sene zarfında bazı terakkiler

kaydolunmuş, Esas Nizamnamenin ihzarı vazifesi Beynelmillel İmar ve Kalkınma Bankası İdare Meclisine verilmiştir. İktisaden gelişmemiş memleketlere yapılacak hususî sermaye yatırımlarının teşvikini istihdaf eden bu müessese, şu noktalarda Dünya Bankasından farklı olacaktır. Hususî teşebbüse açılacak krediler için Hükûmet garantisi talep edilmeyecek, müessesenin yapacağı yatırımlardan sağlanacak kâr, sabit bir faiz şeklinden ziyade bir temettü hissesi mahiyetini alabilecektir. Şimdilik derpiş edilen şekle göre bu müessesenin sermayesi 100 milyon dolar olarak tesbit edilecek ve Birleşik Amerika Devletleri buna 35 milyon dolarla iştirak edecektir. Amerika Hükûmeti, iktisaden geri kalmış memleketlerin karşılaştıkları güçlüklerle bir an evvel hal çareleri bulunması için bu teşkilâtın en yakın bir tarihte kurularak faaliyete geçmesini arzu etmektedir.

30 Haziran 1954 tarihinde nihayete eren hesap devresi, Tediye Birliği için bir çok noktalardan memnuniyet verici bir devre olmuştur. Filhakika, üye devletlerin bir çoğunda iktisadî faaliyetler yükselme yolunda devam etmiş, gerek kendi aralarında gerek dolar sahası ve diğer memleketlerle olan ticarî mübadeleler, hacim ve kıymet itibariyle müsait inkişaf göstermiştir.

Filhakika tetkik mevzuumuz devre zarfında ekseriyetle üye devletlerin alacaklı ve borçlu vaziyetleri daha mutedil bir seyir tâkip etmiştir. Bunun bir neticesi olarak 1953 - 54 devresinde Birliğin konvertibl mevcutları artarak, 1953 hesap devresi nihayetinde 436 milyon dolardan 1954 devresi sonunda 544 milyon dolara yükselmiştir.

Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtı Konseyi 30/6/1954 tarihinde aldığı bir kararla Avrupa Tediye Birliğini bir sene daha temdit etmiş bulunmaktadır. Bu arada, Tediye Birliği İdare Konseyince yapılan tekliflere uyularak, aşırı derecede alacaklı devletlerin müterakim net alacak bakiyelerinin kısmen tasfiyesini, borçlu devletlere munzam kredi kolaylıkları sağlanmasını ve Tediye Birliğinin işleyiş tarzında bazı tadilleri derpiş eden kararlar alınmıştır. 1/7/1954 tarihinden itibaren tatbik mevkiine konulan bu kararlar mucibince, alacaklı ve borçlu devletler arasında cem'an 834 milyon dolar tutarında tediye istihdaf eden bilateral anlaşmalar yapılmıştır. Bu suretle Tediye Birliği Anlaşması çerçevesi içinde yapılması iktiza eden çok taraflı mahsup muameleleri yerlerini, Birlik dışında cereyan edecek iki

tarafı ödemelere bırakmış olmaktadır. Diğer taraftan, Tediye Birliğinin konvertibl mevcutlarından 130 milyon dolarlık bir kısım, Almanya'nın müterakim alacak bakiyesinin ehemmiyeti nazara alınmak suretiyle, alacaklı devletler arasında tevzi olunmuş, bilateral anlaşmalar akdini kabul etmiş borçlu devletlerin kredi imkânları, İtalya'nın hususî durumu da nazara alınmak suretiyle cem'an 160 milyon dolar miktarında arttırılmıştır. Alacaklı devletler de 30/6/1954 tarihinden sonra tahassül edebilecek aylık alacak bakiyelerinin tesviyesi için Birliğe verebilecekleri kredilerin plâfonlarını yükseltmeği kabul etmişlerdir. Bu sebeple mezkûr memleketler kotalarına yeni ilâveler yapılmış, diğer taraftan bütün üye devletlerin kotaları % 20 nisbetinde arttırılmıştır.

Yapılan bu değişiklikler muvacehesinde, Tediye Birliğinin konvertibl mevcutlarını teminat altına almak için, 1/7/1954 tarihinden itibaren bütün aylık alacak ve borç bakiyelerinin % 50 nisbetinde altın ve % 50 nisbetinde kredi ile tesviyesi kararlaştırılmıştır. Bu suretle Tediye Birliğinin her ay altın ve dolarla tediyeleeri aynı ay içindeki tahsilâtı ile tevazün edecektir.

1954 yılında konvertibilite dâvası, gerek Avrupa İktisadî İşbirliğine üye devletler Maliye Vekillerinin Londra'da akdettikleri bir konferansta, gerekse Milletlerarası Para Fonu ve Milletlerarası Banka Umumî Hey'et toplantılarında tetkik mevzuu olmuş, bu toplantılarda konvertibilitenin tesisi için en lüzumlu şartın Amerika Birleşik Devletlerinin ticaret politikasını serbestleştirilmesi olduğu tebarüz ettirilmiştir. Yılın ilk altı ayında alınan tedbirler ve salâhiyetli makamların beyanları konvertibiliteye sene sonundan evvel avdet edilebileceği kanaatini bir ara uyandırmışsa da, neticede bunun yakın bir tarihte tahakkuk edemeyeceği, hedefe ulaşmanın ancak merhale merhale kabil olabileceği anlaşılmıştır.

Milletlerarası
Para Fonu
faaliyetleri

1953 - 54 hesap devresi zarfında Haiti ve Endonezyanın iltihakiyle Fon'a âza bulunan devletlerin sayısı 56'ya ve kotalar yekûnu da 8.848,5 milyon dolara yükselmiştir.

Bu devre içinde gerek yeni iltihak eden devletlerden Haiti'nin, gerekse geçen hesap devresinde Fon'a kabul edilmiş bulunan Japonya, Ürdün ve Birmanya devletlerinin pariteleri tasdik edilmiştir.

Para Fonu ile muayyen bir parite üzerinde henüz bir mutabakata varmamış bulunan Çin, Yunanistan, Endonezya, İsrail, İtalya, Tayland ve Uruguay bu sene de paritelerini tâyin etmemişlerdir.

Evvence muayyen bir parite kabul etmiş fakat bilâhare bu pariteyi terk ederek muayyen hadler dahilinde mütehavvil kambiyo rayiçleri tatbiki yoluna giden Fransa ve Kanada, bu vaziyetlerini 1954 yılında da muhafaza etmişlerdir.

Üye devletlerin tediye muvazenelerindeki muvakkat açıkları karşılamak üzere Fon menabiinden yapılan ikrazata bu sene de devam olunmuştur.

Geçen devrede «Stand-by» anlaşmaları yolu ile Belçika ve Finlandiya'ya açılan 50 ve 3 milyon dolarlık kredilere ilâveten, bu hesap devresinde de Meksika'ya 50, Peru'ya 12,5 milyon dolarlık olmak üzere cem'an 62,5 milyon dolar tutarında iki yeni kredi açılmıştır.

Bu anlaşmalar dışında, hesap senesi içinde Türkiye, Brezilya, Bolivya, Şili ve Japonya kendi paraları mukabilinde Fon'dan cem'an 231,3 milyon dolar tutarında döviz satın almışlardır.

Fon'un faaliyete geçtiği 1/3/1947 tarihinden 1954 Nisan sonuna kadar yapılan döviz satışı 1.148,9 milyon dolara baliğ olmuştur. Bu miktarın 386,4 milyon dolarlık kısmı borçlular tarafından ödenmiş, 203,1 milyon dolarlık kısmı ise diğer üye devletlerce borçlu devletlerin parası üzerinden yapılan döviz mubayaaları dolayısıyla itfa olunmuştur. Geriye kalan miktar 559,4 milyon dolardan ibarettir.

Hesap devresi nihayetinde Para Fonu'nun mevcudatı 1.718,50 milyon doları altın, 1.408,45 milyon dolarlık kısmı A. B. D. doları, 225 milyon dolarlık kısmı da Kanada doları olmak üzere cem'an 3.492,50 milyon dolar kıymetinde altın ve konvertibl dövizden ve ayrıca 4.458,55 milyon dolar tutarında diğer dövizlerden tereküp etmektedir.

TÜRKİYE'DE İKTİSADİ VAZİYET

Geçen sene takdim olunan Raporda büyük bir memnuniyetle tesbit ve tafsilen izah ettiğimiz iktisadî kalkınma gayretleri, 1954 yılında da metin ve mütezayit bir inkişaf seyri tâkip etmiştir. Hükûmetimizin 1950 yılından beri emsalsiz bir azim ve enerji ile sarfettiği bu gayretlerin hedefi, millî istihsal ve geliri arttırmak, vatandaşların hayat seviyelerini yükseltmektir.

Bu gayeyi tahakkuk ettirmek için yurdun tabii kaynaklarını sür'atle işletmeye açmak, şahsî teşebbüsü devamlı surette desteklemek ve Devlet yatırımlarını en müsmir ve müessir sahalara sevk etmek lâzım gelmekte idi.

Hükûmetimizce tam bir vuzuh ve isabetle teşhis ve tatbik edilen bu iktisadî politika ile birlikte, para, kredi ve dış ticaret mevzularının da ahenkli bir şekilde yürütülmesi sayesinde bugün idrak ettiğimiz feyizli kalkınma devresi hazırlanmış ve semerelerini mütezayit bir şekilde vermeğe başlamıştır.

Filhakika başta ziraat sektörü olmak üzere, ekonomimizin bütün kollarında istihsal büyük ölçüde artmış, dış ticaret hacmi büyük bir hızla genişlemiş, memleket âtisinin teminatını teşkil eden yatırımlar sür'atle gelişmiş, millî tasarruf ve mevduat büyük bir inkişaf göstermiştir.

Alâkalı bahislerde rakamlarla da tebarüz edecek olan bu inkişaf neticesinde, fert ve Devlet gelirlerinde mütezayit bir artış elde edilmiş ve binnetice bütçemiz sayanı iftihar bir seviyede hakikî bir muvazeneye ulaşmıştır.

Bu müşahedelere, geçirdiğimiz 1954 yılı, yeni çalışma ve başarılarla, daha büyük bir sarahat getirmiş bulunmaktadır.

Ekonomimizin sahalar itibariyle tetkikine girişmeden önce, iktisadi faaliyetlerin muhassalasını teşkil eden millî gelirin bu kalkınma devresinde seyrini tetkik edelim.

1949 senesinde 8 milyar 811,8 milyon lira olan gayri sâfi millî istihsal elde mevcut muvakkat hesaplara göre % 100'e yakın bir artış kaydetmek suretiyle, 1953 nihayetinde 16 milyar 321 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır. Aynı devre zarfında fert başına düşen yıllık vasatî gelir miktarı, 353 liradan 726 liraya çıkmıştır. Kanaatimiz o dur ki kat'î neticeler alındığı zaman bu rakamların birer asgarî tahmin olduğu ve 1953 senesine ait gayri sâfi millî istihsal ve fert başına düşen yıllık vasatî gelir rakamlarının çok daha yüksek bir seviyeye vardığı anlaşılacaktır.

Diğer taraftan şunu da kaydetmek lâzımdır ki bu netice, 1950 yılından itibaren iktisadî kalkınma yolunda sarfedilen gayretlerden, 1953'den evvel tahakkuk edebilmiş olan pek cüz'î bir kısmının eseridir. 1950'den sonra girişilen ve yekûnu milyarları aşan yatırımların büyük kısmı henüz inşa veya ikmal safhasındadır. Bunlar da ikmal olunarak fiilen istihsale açıldıkları zaman, millî istihsalin de o nisbette artacağı şüphesizdir.

Memleketimizde henüz gelişme safhasında bir mevzu olan millî gelir hesap neticelerinin zikri geçen gayri sâfi millî istihsaldeki artışı tam bir kifayete ifade edemeyeceğini ve bu kifayete varıldığı zaman yukarıda verilen rakamın da daha yüksek olacağını kabul etmek lâzım gelir. Filhakika, gerek muhtelif istihsal kollarında, gerek belli başlı istihlâk rakamlarında kaydedilen çok mühim artışlar, gayri sâfi millî istihsal ve ferdî gelirlerde 1950 yılından itibaren vâki inkişafın, elde mevcut rakamların hayli fevkinde olduğunu gösteren kuvvetli işaretlerdir.

Gayri sâfi millî istihsale taallük eden bu malûmat ve izahattan sonra, iktisadî faaliyetleri sektörler itibariyle tahlil edelim.

Çiftçimizin teknik bilgi ve vasıtalarla teşhizi, topraksız zürraa top- Ziraat
rak tevzii, kredi ve tohumluk ihtiyaçlarının temini, istihsal mntakalarının
istihlâk merkezlerine bağlanması, mahsulâtın istikrarlı bir fiyat politika-

siyle değerlendirilmesi gibi tedbirler neticesinde, yurdumuzda ekiliş sahasının 1951 senesinden itibaren büyük ölçüde genişlemeğe ve istihsalimizin ehemmiyetli nisbetlerde artmağa başladığı malûmdur. Bu tedbirlerin şümul ve vüs'atına bir misal olmak üzere yurttan mevcut traktör sayısının bir kaç sene içinde 6.577'den 40 bine yükseldiğini ve ziraî kredilerin de 1954 sonlarına doğru 1.407 milyon liraya yükselmek suretiyle 1949 senesi rakamının dört mislini geçmiş olduğunu hatırlatmak kâfidir.

Elde edilen neticeler, alınan tedbirlerin ehemmiyetiyle mütenasip olmuştur. Aşağıdaki tablo bunu bâriz bir şekilde ortaya koymaktadır :

Başlıca Ziraî Mahsuller Ekiliş Sahaları

(1.000 hektar)

Seneler	Hububat	Bakliyat	Pamuk	Diğer sınaî bitkiler	Yekûn
1946-49	7.559,9	386,9	268,9	439,3	8.695,0
1949	7.509,5	393,9	325,3	474,1	8.702,8
1950	8.244,2	426,8	448,5	464,9	9.584,4
1951	8.807,4	418,3	641,8	451,2	10.316,0
1952	9.868,0	435,6	675,0	483,1	11.461,7
1953	11.077,2	457,8	604,7	547,9	12.687,6
1954(1)	11.293,3	460,5	581,8	525,9	12.861,5

Bu tablonun tetkikinden de anlaşıldığı vechile, 1946 - 49 senelerinde vasatî olarak 8 milyon 695 bin hektar olan ekiliş sahası, 1954 yılında 12 milyon 862 bin hektara yükselerek % 48 nisbetinde bir artış kaydetmiştir. Aynı devrede hububat ekilen saha % 49,4 nisbetinde artmak suretiyle 7 milyon 559,9 bin hektardan 11 milyon 293,3 bin hektara çıkmıştır.

Ekiliş sahasındaki bu inkişaf, ziraî faaliyetlerimize mühim bir istikrar ve emniyet unsuru getirmiş bulunmaktadır. Filhakika bu istikrar ve emniyet unsuru sayesinde ki, iklim şartlarının mahsul bakımından tamamen gayri müsait bulunduğu 1954 yılında 9 milyon 598,2 bin tonda kalmış olan hububat istihsali dahi 1949 yılının 5.348.800 tonluk istihsalinden % 79,5 ve 1946 - 49 devresinin umumî vasatîsi olan 6 milyon 898,9 bin tondan % 39,1 nisbetinde yüksek bulunmaktadır.

(1) Muvakkat rakamdır.

Modern ziraat usullerinin tatbiki, kimyevî gübre kullanılması, tohumların ıslâhı gibi çeşitli tedbirler sayesinde istihsal randımanlarında da pek bâriz bir inkişaf kaydolunmuş, bu meyanda hektar başına isabet eden hububat miktarı 1946-1949 senelerinde 908 kilodan 1953 senesinde, % 42,7 nisbetinde bir artışla, 1.295 kiloya yükselmiştir.

Başlıca zirai mahsullerimizin istihsal miktarları aşağıdaki tabloda görülmektedir :

Zirai İstihsal

(1.000 ton)

Seneler	Hububat	Bakliyat	Pamuk	Diğer sınaî bitkiler	Yekûn
1946-49	6.898,9	314,5	68,2	1.523,5	8.805,1
1949	5.348,8	217,0	104	1.801,2	7.470,2
1950	7.763,9	381,7	118	2.022,9	10.286,5
1951	10.679,0	411,0	150	2.746,4	13.986,4
1952	12.242,0	478,1	165	2.717,7	15.602,8
1953	14.343,9	501,5	139	2.985,3	17.969,7
1954 (1)	9.598,2	419,2	142	2.956,0	13.115,4

Bu tablodaki rakamlar üç dört sene içinde zirai istihsalimizde kaydolunan inkişafın belîğ bir ifadesini taşımaktadır. 1953 yılı rakamlarının gösterdiği veçhile, 1946 - 49 devresi vasatilerine nazaran bir çok mahsullerde bir mislini aşan artışlar sağlanmış bulunmaktadır. Kısa zamanda elde edilen bu artış başka memleketlerdeki mümasil gelişmelerin tâkip ettiği seyirle mukayese edilemeyecek kadar sür'atli olmuştur.

Şimdi ziraat sahasında sarfedilen gayretleri daha tafsilâtli olarak görelim :

Çiftçiyi topraklandırma faaliyetlerine 1954 senesinde daha büyük bir hızla devam olunmuştur. Son dört buçuk sene içinde dağıtılan arazi miktarı, 7.300.000 dönümü kabili zer' arazi ve 5.206.000 dönümü mer'a olmak üzere, cem'an 13.106.000 dönüme baliğ olmaktadır. Daha evvelki dev-

(1) Muvakkat rakamdır.

rede yapılmış olan 831,6 bin dönümden ibaret tevziat ile birlikte, kanunun tatbikine başlandığı 1946 senesinden 1954 nihayetine kadar dağıtılmış bulunan arazi miktarı 13 milyon 937,6 bin dönüme varmış bulunmaktadır.

Ziraatimizi mümkün olduğu kadar iklim şartlarının tesirinden kurtarmak, taşkınları önlemek ve arazi sulama işlerini ıslah ve tevsi etmek için de mühim gayretler sarf olunmaktadır. Bu gayretler neticesinde 1954 nihayetinde sulanan arazi 350.500 hektara, kurutulmuş bataklıklar 204.250 hektara, taşkın ve selden korunmuş sahalar 363.250 hektara yükselmiştir. 1950 senesine kadar sulanan arazi sahasının 63.000 hektar, kurutulmuş bataklıkların 30.000 ve selden korunabilen arazinin ise yalnız 107.000 hektardan ibaret olduğu nazara alınırsa, bu sahada da 4 sene zarfında yapılan işlerin ehemmiyeti meydana çıkar.

Ziraî faaliyetler meyanında ehemmiyeti malûm olan hayvancılığın ve aynı zamanda su mahsullerinin gelişmesi için de büyük gayretler sarfolunmaktadır. Et ve Balık Kurumu, hayvancılığımızı ve balıkçılığımızı müstakkar fiyatlı pazarlara kavuşturmak, memlekette et ve balık istihsal ve istihlâkini tanzim etmek, hayvan ve deniz mahsullerini kıymetlendirmek üzere mühim tesisler kurmaktadır. Bu meyanda ve en başta Erzurum, Ankara, Konya ve İstanbul'daki et kombinalarını zikretmek lâzım gelir. Bu kombinalarda günde 9.463 baş hayvan kesilmesi ve 2.794 ton et depolanması mümkün olacaktır. Buna ilâveten memleketin muhtelif merkezlerinde tesisine girişilen soğuk hava depolarında 7.060 ton et ve balık depolanabilecektir.

Toprak Mahsulleri Ofisinin 1954 - 55 rekoltesi mubayaalarında tatbik edeceği baremde buğday fiyatlarında bir değişiklik yapılmamış, 9.6.1954 tarihli ve 4/3003 sayılı kararname ile çavdar fiyatlarına 4, arpa ve yulaf fiyatlarına 3'er kuruş ilâve edilmiştir. Bundan başka, müstahsili daha vasıflı hububat yetiştirmeğe teşvik maksadiyle, üstün kaliteli mahsullere, buğdayda kilo başına 1 - 3 kuruş, arpada 1 - 2 kuruş ve yulafta 1 kuruş prim verilmesi usulü kabul olunmuştur.

Hububatın depolanması için lüzumlu silo ve hangar inşaatına 1954 yılında da hızla devam olunmuştur. Bu gayretler neticesinde Toprak Mahsulleri Ofisinin hububat depolama kapasitesi, bundan daha dört beş yıl evvel 411.000 ton gibi ihtiyaçla kabili mukayese olmıyan bir seviyeden

1 milyon tona yükselerek yüzde yüz nisbetini mütecevaz bir artış kaydetmiştir. Bu kapasite mevcut programa nazaran yakında 2,2 milyon tona yükselecektir.

Bundan başka, 50 milyon liraya balığ olan bir dış kredi ile Mersin'de 100 bin, Konya ve Ankara'da 60'ar bin tonluk 3 büyük silo ve bunların yanında temizleme tesisleri ve değirmenler vücade getirilmek üzere ayrı bir program hazırlanmış bulunmaktadır.

Memlekette gün geçtikçe artan sun'î gübre ihtiyacını temin için Kültahya'da kurulan Azot ve Sun'î Gübre Fabrikasını da bu arada kaydetmek icap eder. Ziraat Bankasının, yabancı sermayenin de iştirâki ile İskenderun'da kurmuş olduğu Süperfosfat Fabrikası ve Ankara'da yine yabancı sermayenin iştirakiyle kurulmuş olan Traktör Fabrikası, ziraatimiz bakımından büyük ehemmiyet taşıyan teşebbüslerdir. Bunlardan sonuncusu senede 5.000 traktör imâl edecek, ayrıca, bugün memleketimizde mevcut 40.000 traktörün de yedek parça ihtiyacını karşılayacaktır.

Ziraat ve diğer istihsal sektörlerinde tahakkuk eden kalkınma ve artan millî gelir iç piyasada sınaî mamullere olan talebi de fazlaştırmıştır. Bu mamullerin mütezayit bir şekilde millî sanayimiz tarafından temini maksadiyle bu sektöre atfedilen ehemmiyet ve bu yolda sarfedilen gayretler, bir yandan faaliyet sahasını hususî teşebbüs lehine mütemadiyen genişletirken, diğer taraftan da müteşebbislere müsait şartlarla kredi, yatırım malzemesi ve muharrık kuvvet temin ve bunlarla ahenkli olarak, müna-kale şebeke ve hizmetlerini tevsi etmiştir. Sanayi

Bu faaliyet 1954 yılında da hızla devam etmiştir. Umumî yatırım faaliyetleri içinde bilhassa sayanı dikkat olan cihet, müteşebbislerin bu pek müsait şartlar içinde, sınaî yatırımlara karşı gösterdiği büyük alâkadır. Filhakika, bir taraftan mevcut tesisler tevsi edilirken, diğer taraftan da çeşitli endüstri kollarında yeni tesisler meydana getirilmektedir.

Yerli sermayeye yardımcı olarak yabancı sermaye ve tekniğin memlekete en faydalı ve en müessir bir şekilde celbini sağlamak üzere, 1953 bidayetinde kabul edilmiş olan «Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu», aradan kısa bir zaman geçmiş olmasına rağmen semeresini vermeğe başlamıştır. Halen 105 müessesenin memlekete döviz olarak getirdiği ve getirmeği

taahhüt ettiği yabancı sermaye miktarı 82 milyon lirayı bulmaktadır. Bu miktar, kurulacak tesislerin iç finansmanı için yatırılmış bulunan 150 milyon Türk lirası ile birlikte mütalâa edildiği takdirde, sadece Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun tatbikatı neticesinde sanayi sektörüne 232 milyon liradan fazla bir sermaye yatırımı yapılmış olduğu müşahede olunur.

Diğer taraftan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası bu yıl da hususî teşebbüs erbabına yaptığı yardımlara devam etmiştir. Bu Bankanın sınai müesseselere açmağı kabul etmiş olduğu kredilerin yekûnu 1954 senesi sonlarında 135 milyon liraya yükselmiştir. Alâkalıların kendi kaynaklarından bu kredilere ilâve ettikleri meblağlarla birlikte, bu şekilde yapılan investisyonların tutarı 400 milyon liraya yaklaşmaktadır.

Devlet sektöründe, limanlar, hidro-elektrik santralleri gibi büyük tesisler için hariçten temin olunan orta ve uzun vâdeli krediler ve yardımlar da münakale şebeke ve hizmetlerinin tevsii ve sanayi için lüzumlu enerjinin bol ve ucuz olarak temini mevzuunda pek hayırlı neticeler sağlamıştır.

Sarfolunan bu gayretler neticesinde memleketin sınai istihsal kapasitesi sür'atle gelişmiş olduğu gibi, fiilî istihsal miktarları da şimdiden ehemmiyetli nisbetlerde artarak, 1948 yılı 100 itibariyle umumî sınai istihsal indeksi vasatîsi 1954 senesi 9'uncu ayı nihayetinde 151'e (muvakkat indeks) çıkmıştır. Ancak şu noktayı unutmamak lâzım gelir ki, sanayi sahasına yapılan yatırımlar, ziraatte olduğu gibi kısa zamanda semere vermez. Bu yatırımların istihsal üzerinde tesirlerini tamamen gösterebilmeleri için üç beş senelik bir zamana ihtiyaç vardır. Bu bakımdan son dört yıl içinde yapılan muazzam yatırımların bu ölçüde semerelerini önümüzdeki yıllarda göreceğiz.

Gıda sanayiimizin başında gelen şeker sanayii, ziraî istihsale münavebe imkânlarını getirmesi ve çiftçimize yeni gelir kaynakları temin etmesi bakımından, üzerinde ehemmiyetle durulan bir mevzudur. Bu sahada sarfedilen gayretler şimdiden semere vermeğe başlamış ve pancar ekilen saha 1953'de 53.453 hektardan 1954 yılında 71.244 hektara yükselmiştir. Memlekette gelir seviyesi yükseldikçe şeker istihlâki de sür'atle artmaktadır. Bu sebeple geçen hesap yılına ait raporumuzda da işaret olunduğu veçhile yeniden 11 şeker fabrikasının kurulması için ihzar olunan programın sür'atle tatbikine geçilmiş bulunmaktadır. Mevcut şeker fabrikalarının

öteden beri 130 bin tondan ibaret bulunan istihsal kapasiteleri, program gereğince, 1953'de Adapazarı Şeker Fabrikasının ve 1954'de de Konya, Amasya ve Kütahya fabrikalarının işletmeye açılmalarıyla, 223 bin tona yükselmiş bulunmaktadır. Geriye kalan 7 fabrikadan Susurluk, Burdur, Kayseri fabrikaları bu yıl içinde, Erzurum, Erzincan, Malatya ve Elâzığ fabrikaları da 1956 senesinde işletmeye açılacaktır. Bu suretle şeker fabrikalarımızın istihsal kapasiteleri 1956 senesinde 376 bin tonu bulacaktır.

Bu münasebetle yeni 11 fabrikanın tesisi maksadiyle yapılan yatırımlarda mahallî müteşebbislerin ve Pancar Ekicileri Kooperatiflerinin iştirâki dolayısıyla, bizzat müstahsillerin büyük bir payı olduğunu burada memnuniyetle kaydetmek isteriz.

Memlekette elektrik ve su işleri, liman ve köprü inşaatı gibi büyük bağındırlık faaliyetlerinin genişlemesi, diğer taraftan mesken inşaatının da devam etmesi dolayısıyla çimento istihlâki ehemmiyetli nisbette artmıştır. Bu ihtiyaca cevap vermek üzere, mevcut çimento fabrikalarının tevsi ve yeni fabrikalar kurulması suretiyle, bu sektördeki istihsal de devamlı olarak yükseltilmektedir. Kurulması kararlaştırılan 21 yeni fabrikadan 3'ü bu yıl içinde, 10 fabrika 1956'da, 4'ü de 1957'de tamamen işletmeye açılacak ve bu suretle memleketin çimento istihsal kapasitesi 1957 yılında 2,5 milyon tona yükselmek suretiyle, dört sene evvelki 395,6 bin tonluk istihsalin 6 mislini geçecektir.

Mensucat sanayiimizde de, başta pamuklu mensucat ve pamuk ipliği fabrikaları olmak üzere, son yıllarda mühim terakkiler kaydedilmiştir. Bu gelişmede yine hususî teşebbüsün vücade getirdiği yeni fabrikaların rolü pek büyüktür. Devlet sektörü ve hususî sektör bir arada olmak üzere, pamuklu mensucat sanayiinde mevcut iş adedi, halen inşa edilmekte olan fabrikalarla birlikte, 1 milyona yaklaşmıştır.

Yünlü mensucat sanayiinde de aynı kalkınma müşahede edilmektedir.

Memlekette demir ve çelik istihlâki de ehemmiyetli nisbette artmış bulunmaktadır. Bu sebeple Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının istihsal kapasitelerinin yükseltilmesi için lüzumlu ıslâhat ve tevsiata girişilmiştir. Mevcut program 1956 senesinde ikmal edildiği zaman, çelikhane istihsali 350 - 400 bin tona, haddehane istihsali de 300 bin tona yükselecektir.

Ayrıca geçen sene işletmeye açılan 18 bin tonluk santrifüj boru fabrikasına ilâveten, ikinci bir boru fabrikası tesisi yolundaki çalışmalar ilerlemektedir.

Kâğıt ve karton sanayiimizde de gelişme devam etmektedir. Sümerbank'a bağlı kâğıt fabrikalarının yıllık istihsalı halen 50 bin tona yükselmiş ve yıllık kâğıt sarfiyatının mühim bir kısmı dahilden temin edilebilir hale gelmiştir.

Ziraî istihsalde verimi arttırmak için sarfedilen gayretler memlekette sun'î gübre istimalinin taammüm etmesini sağlamış ve binnetice bu maddeye olan ihtiyaç büyük ölçüde artmıştır. Bu sebeple, Kütahya'da bir azot ve sun'î gübre fabrikası kurulmasına girişilmiştir. Bu fabrikada 60 bin ton amonyum sülfatlı gübre, 50 bin ton amonyum nitratlı gübre istihsal edilecektir.

Ziraat Bankası tarafından yabancı bir firmanın da iştirâkiyle İskenderun'da kurulan süperfosfat fabrikası 1954 yılında işletmeye açılmıştır. Bu fabrikanın istihsalı senede 100 bin tondur. Aynı yabancı firma ile müştereken Garbî Anadolu'da da ikinci bir süperfosfat fabrikasının inşası için çalışmalara devam olunmaktadır.

Bunlardan başka, Murgul bakır madeni tesislerinden hâsıl olan ve o muntaka ziraatine zarar veren zehirli gazlerden istifade olunarak asit sülfürik istihsalı için Etibank tarafından yeni tesisler vücade getirilmektedir. 1956'da işletmeye açılacak olan bu tesisler sayesinde senede 70 bin ton asit sülfürik elde edilmiş olacaktır. Böylece süperfosfat sanayii için pek lüzumlu olan bu maddeyi memleket dahilinden temin etmek suretiyle de mühim miktarda döviz tasarrufu sağlanacaktır.

Bu bahse nihayet vermeden evvel, memleketimiz için pek büyük faydalar temin edecek olan iki yeni teşebbüse de temas etmek icap eder. Traktör ve ziraat makinaları ihtiyacını karşılamak üzere, bir Amerikan firması ile müştereken Ankara'da bir anonim şirket kurulmuştur. Bu şirketin meydana getirdiği fabrika her sene 5.000 traktör ve kâfi miktarda yedek parça imal edecek ve bu suretle dövizle karşılanan mühim bir ihtiyaç daha memleket dahilinden temin edilmiş olacaktır. Ayrıca yine bir Amerikan firmasının iştirâkiyle bir kamyon fabrikası kurulması takarrür etmiş bulunmaktadır.

Madenciliğimiz mevzuunda gerek Devletin gerek hususî teşebbüsün Madencilik giriştiği geniş yatırımlar dolayısıyla bu sektör de pek bariz bir gelişme yolunda ilerlemektedir. İstihsalı ve hayat seviyesini yükseltmek için durmadan gayret sarfedilirken, ziraat ve sanayi sahasındaki çalışmalar yanında tabiat kaynaklarından da azamî istifade imkânları aranmaktadır. Bu maksatla kabul edilmiş bulunan Maden Kanunu çerçevesi içinde maden arama faaliyetlerinde 1954 yılında büyük bir canlılık müşahade edilmiştir. Filhalka 1954 sonuna kadar hususî teşebbüse verilmiş olan maden arama ruhsatnamelerinin yekûnu, 1950 senesine kadar verilmiş olan 1822 adetden ibaret ruhsatname ile birlikte 5705 e balığ olmuştur.

1948 - 1953 seneleri maden istihsal rakamları aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir :

Maden İstihsalı

(Ton)

Seneler	Bakır	Demir	Krom	Kükürt	Maden kömürü	Linyit	Manganez
1948	10.979	191.659	285.725	2.597	4.022.813	1.010.093	8.327
1949	11.283	210.948	451.566	3.095	4.182.705	1.271.936	22.576
1950	11.700	233.591	422.529	6.006	4.360.598	1.214.452	32.178
1951	17.526	225.810	602.220	7.390	4.729.589	1.254.815	50.517
1952	23.330	481.825	806.911	8.381	4.846.342	1.387.411	81.548
1953	23.757	497.079	912.523	9.775	5.654.467	1.640.583	89.846

Bu rakamlar, maden istihsalimizin her kolunda ne derece büyük bir gelişme elde edildiğini göstermeğe kâfidir.

1954 senesi istihsal rakamlarına gelince, raporumuzun hazırlanması sırasında elde mevcut muvakkat rakamlara göre, bu son sene zarfında bakır istihsalı 25.213 tona, kükürt istihsalı de 10.015 tona yükselmiştir. Devlet sektörüne ait 11 aylık linyit istihsalı 1.503.732 tondur. 1953 yılında hususî sektörün de 326.496 ton istihsal ettiği nazara alınırsa, 1954 yılına ait hususî sektör istihsal rakamı elde edilince linyit istihsalinin 2.000.000 tonu tecavüz edeceğini tahmin etmekte hata olmaz.

Geçen sene kabul edilen Petrol Kanunu tatbikatının çok müsbet neticelere namzet olduğu görülmektedir. Bu Kanuna dayanarak teşebbüse

geçen 8 yabancı firma, yurdun muhtelif yerlerinde petrol arama faaliyetlerine girişmiştir. Diğer taraftan, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü de sondajlara devam etmektedir. Batman'da inşasına başlanmış olan rafineri tesisleri gelecek sene ikmal edilerek işletmeye açılacaktır. Bu tesisler, senede 330 bin ton ham petrol işleyecek ve böylece ilk merhalede 19 Vilâyetin akaryakıt ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

Diğer taraftan Etibank, millî bankalarımız ve yabancı müteşebbislerle işbirliği yaparak, memleketin muhtelif muntakalarında yeniden demir cevheri araştırmalarına girişmiş bulunmaktadır.

Bunlardan başka, yapılan yeni araştırmalar sırasında Volfram, Uranyum, Toryum gibi pek değerli stratejik madenler de keşfedilmiş bulunmaktadır. Bunların işletmeye açılmaları madenciliğimize yeni gelir kaynakları sağlayacaktır.

Enerji istihsalı

Gerek istihsalın artmasında gerek maliyetlerin indirilmesinde birinci derecede ehemmiyeti haiz bulunan ucuz ve bol enerji temini meselesi de ilk plânda ele alınan büyük mevzulardan birini teşkil etmektedir. Maden kömürü istihsalinin devamlı surette artmakta olduğunu yukarıda rakamlarıyla göstermiş bulunuyoruz. Bu istihsal 1949 senesinde 4.182.705 tondan ibaret iken 1953 de 5.654.467 tona çıkmış bulunmaktadır. Zonguldak kömür havzasının islâhı suretiyle kapasitenin artırılması için hazırlanmış olan programın 1954 yılına kadar yarısından fazlası ikmal edilmiştir. Bu program tamamlanınca mezkûr havza istihsal kapasitesinin 7 milyon tonu da aşacağı hesaplanmaktadır. Garp Linyitleri istihsalini de en az bir misli artıracak olan islâh programının şimdiden büyük bir kısmı ikmal edilmiştir. Diğer taraftan Azdavay kömür yataklarını işletmeye açmak üzere faaliyete geçilmiş bulunmaktadır.

Bu suretle bir taraftan maden kömürü ve linyit istihsalinin artırılmasına ve petrol rezervlerimizin işletmeye açılmasına gayret sarfedilirken, diğer taraftan da ucuz enerjinin tükenmez menbaı olan su cereyanlarından tam bir şekilde faydalanma yoluna girilmiştir.

Yıllardanberi 790 milyon kilovat saati aşamamış olan elektrik enerjisi istihsalimiz, 1954 senesi nihayetinde 1.450 milyon kilovata yükselmek

suretiyle dört sene evveline nazaran % 83,5 nisbetinde bir artış kaydetmiştir.

Bu ucuz enerji istihsalinin kısa zamanda senede 3 milyar kilovat saate çıkarılmasını istihdaf eden geniş yatırım programı sür'atle ilerlemektedir. Bu program, 5 büyük ve 15 orta çapta idro-elektrik santrali tesisini ve düşük kaliteli maden kömürleriyle linyit istimal edecek olan 3 tane termik santralin inşasını ihtiva etmektedir. 5 büyük idro-elektrik santralinden Sarıyar ve Seyhan'ın inşasına 1951 ve 1952 senelerinde, Kızılırmak - Hirfanlı, Gediz - Demirköprü ve Akçay - Kemer tesislerine de 1954 yılında başlanılmıştır.

Bu tesisler meyânında Seyhan, Gediz - Demirköprü ve Akçay - Kemer tesisleri aynı zamanda geniş sahaların sulanmasına ve nehirlerin cereyanlarını tanzim suretiyle taşkınların önlenmesine hizmet edeceklerdir.

Bunlara ilâveten Kızılırmak, Sakarya, Büyük Menderes gibi, muhtelif nehirler üzerinde inşası mutasavver 9 idro-elektrik tesisin projeleri de hazırlanmaktadır.

Diğer taraftan, İller Bankasının 4 sene içinde ihalesini yapmış olduğu 366 adet şehir ve kasaba elektrik santrali ile 13 adet mntaka elektrik santralinden 165 santral 1954 senesi içinde işletmeye açılmıştır.

Elektrik enerjisinin istihlâk merkezlerine naklini temin edecek yeni hatlar inşasına da büyük bir ehemmiyet verilmektedir. 1952'de işletmeye açılan 458 kilometrelik hatta inzimam edecek, 3.546 kilometrelik yeni hattın inşasına da devam olunmaktadır. Bu hattın 289 kilometrelik kısmı 1954 nihayetinde tamamlanmış ve işletmeye açılmıştır.

Son yıllar zarfında dış ticaretimizde büyük bir inkişaf sağlanmış olduğu malûmdur. İhracatımız, bir yandan gittikçe yükselen istihsale muvazi olarak artarken, diğer taraftan bünye bakımından da hayırlı bir gelişme göstermiştir. Bilindiği gibi, ihracatımızda öteden beri zarurî ihtiyaçlara tekabül etmiyen neviden mallar mühim bir yer işgal ediyordu. Bu hal, döviz gelirlerimizde giderilmesi müşkül bir istikrarsızlık unsuru teşkil etmekte idi. Bu vaziyet üç yıldan beri çok geniş ölçüde değişmiş bulunmak-

Dış ticaret ve
dış ticaret rejimi

tadır. Şimdi başta gelen ihraç maddeleri, hububat, pamuk gibi aslî zirai maddelerle, krom ve bakır gibi stratejik madenlerdir.

İhracat bünyesinde meydana gelen bu değişikliğe mütenazır olarak, ithalâtımız da yapıcı vasıflar iktisap etmiştir. Filhakika ithalâtımızda istihlâk maddelerinin nisbeti son üç yılda sür'atle azalarak, yerini yatırım malzemesine terketmiş ve bu suretle mezkûr malzeme umumî ithalâtımızın % 70'ini aşmıştır.

Dış ticaretimizin umumî hacmi, 1949 - 50 ihraç yılında 2,4 milyon tondan, tetkik mevzuumuz 1953 - 54 yılı nihayetinde 5,1 milyon tona ve kıymet itibariyle 1.454,5 milyon liradan 2.511,2 milyon liraya yükselmiştir. Bu devre içinde bir çok memleketlerle ticaret münasebetlerimiz gelişmiş, yeni anlaşmalar aktolunmuş ve pek faydalı şartlarla orta ve uzun vâdeli krediler sağlanmıştır.

Uzun yıllar 850 bin ton civarında seyreden yıllık ihracatımız, seneden seneye artarak, tetkik mevzuumuz devre nihayetinde 2 milyon 400 bin tona yükselmiş, 1951 senesi sonlarından itibaren hububat, pamuk ve belli başlı madenler gibi malların fiyatlarında görülen tenezzüle ve dış ticaret hadlerinin aleyhe dönmüş olmasına rağmen, son senelerde ihracat gelirlerinde de ehemmiyetli artışlar kaydolunmuştur. İhracatımız böylece artarken ithalât da iktisadî cihazlanmanın gerektirdiği şekilde genişlemiştir. 1949 - 50 devresinde 1 milyon 437 bin ton olan ithalâtımız, 1953 - 54 devresinde 2 milyon 722 bin tona yükselmiştir.

Geçen sene tatbik mevkiine konulan dış ticaret rejimine müteallik 1/9/1953 tarih ve 4/1360 sayılı kararname bu sene de mer'î kalmakla beraber 15/7/1954 tarih ve 4/3321 sayılı kararname ve 22/9/1954 tarihinde mer'iyete konulan bir ek talimatname ile mevcut rejimde bazı değişiklikler yapılmıştır.

Bu değişiklikler meyanında, eski ve yeni ithalâtçı tefriki kaldırılmış, her ithalâtçı firmanın yapacağı yıllık döviz talebi yekûnunun tâyini için yeni esaslar tesbit edilmiştir.

Uzun vâdeli kredili ithalâta ithalâtçıların yapacakları kredili ithalâtın ne şekilde ve nereden finanse edilmiş olduğunun tevsiki de talimatnamede derpiş olunmuş bulunmaktadır.

Yapılan değişikliklerden biri de liberasyon ve tahsis yolu ile ithalât için döviz talebinde bulunanların, her türlü tediye şekilleri için, Bankamıza yatırmak mecburiyetinde oldukları nakdî teminatın % 4'den % 10'a çıkarılmış olmasıdır.

Yeni talimatname ithal ve transfer müddetlerini de tâdil ve kredili ithalât listesine tâbi mallar için kabul edilecek asgarî vadeleri önceden tesbit etmiştir. İthal müddeti, döviz tahsis varakası veya muvafakat mektubu tarihinden itibaren, evvelce altı ay iken bu kere dört aya indirilmiştir.

1953 - 54 ihraç mevsimi için 1/9/1953 tarihli ve 4/1361 sayılı kararla tesis edilmiş bulunan Tevzin Fonunun müddeti, 13/7/1954 tarih 4/3313 sayılı kararla bir sene daha uzatılarak 1954 - 55 ihraç mevsimine de teşmil edilmiş bulunmaktadır.

İstihsal mntakalarını istihlâk merkezlerine bağlayan ve bu mntakaların dış pazarlarla temasını temin eden muntazam münakale şebekesiyle modern liman tesislerinin ehemmiyeti aşikârdır. Memleketin umumî ekonomisi bakımından arzettiği büyük değere mütenasip bir şümul ile ele alınmış olan bu mevzulardaki mesai, 1954 yılında da hızla devam etmiş ve bunun neticesi olarak yaz kış geçit veren stabilize yolların uzunluğu 27.000 kilometreye çıkmıştır. Devamlı bakım altında bulunan yollarımızın tulü de tetkik mevzuu sene nihayetinde 36.008 kilometreye yükselmiş bulunmaktadır. Stabilize yolların bundan dört yıl evvel 15.104 ve bakım altındaki yolların da 19.166 kilometreden ibaret olduğu nazarı itibare alınırsa, bu mevzuda sarfedilen gayretlerin vüs'atı hakkında kâfi bir fikir edilmiş olur.

Köprü mevzuunda da aynı müşahedeyi yapmak mümkündür. Öteden beri 13.000 metreyi aşamamış olan bu mühim münakale mevzuu, 1954 yılı sonunda 41.000 metreye vâsıl olmuş bulunmaktadır. Halen inşa halinde olup 18.000 metreyi bulan köprüleri de buna ilâve etmek lâzım gelir.

Bu yapıcı faaliyet iktisadî hayat üzerinde hayırlı tesirlerini göstermekte gecikmemiş ve eşya nakliyatı 1954 nihayetinde 2.029 milyon ton kilometreye, yolcu nakliyatı 8.091 milyon yolcu kilometreye yükselmiştir.

Aynı inkişafın bir başka tezahürü de motörlü sivil nakil vasıtalarının dört sene içinde 22.037'den 1954'de 67.000'e yükselmesidir.

Bu inkişaf sadece kara yollarına munhasır kalmamış, münakale şebekelerimizin hepsinde aynı memnuniyet verici gelişmeler müşahede edilmiştir.

Kara yolu ile yapılan nakliyatın geniş ölçüde artmış olmasına rağmen, demiryolları nakliyatında da son senelerde mühim artışlar kaydedildiği görülmektedir. Filhakika, demiryollarıyla taşınan yolcu sayısı 1953'de 61,4 milyona, 1954'de 62,2 milyona yükselmiş, eşya nakliyatı ise 1953'de 10,3 milyon tona, 1954'de 11,1 milyon tona ulaşmıştır.

Liman inşa faaliyetinin 1954 nihayetine kadar arzettiği safhaları şöylece hulâsa etmek mümkündür. Tatbik halinde bulunan geniş inşa programının ihtiva ettiği onbir limandan Ereğli, Trabzon, İnebolu ve Amasra limanları işletmeye açılmıştır. Bunlardan başka İstanbul'da Salıpazarı ve Haydarpaşa, İzmir'de Alsancak limanları ile, Samsun, Mersin, Giresun ve İskenderun limanları inşa ve tevsileri devam etmektedir.

Denizcilik faaliyetimiz de müspet bir seyir tâkip etmektedir. Deniz ticaret filomuzun umumî tonaajı 1954 senesi nihayetinde 591.401 grostona yükselmiştir. Denizcilik Bankasının 1954 yılında sipariş ettiği yeni gemilerin de iltihakiyle bu aylar içinde umumî tonaaj 701.401'e ulaşacaktır.

Hava meydanları inşaatına gelince, Yeşilköy ve Adana meydanlarının 1953 yılı içinde işletmeye açıldığı malûmdur. Esenboğa ve Trabzon meydanları da önümüzdeki günlerde işletmeye açılacaktır. Ayrıca muhtelif şehirlerde on hava meydanının inşası üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Altın ve döviz
vaziyeti

1953 yılı bilânçomuzda döviz borçlarımız 388.321.436,57 lira, döviz alacaklarımız 179.115.269,78 lira idi. 1954 yılı bilânçomuzda döviz borçlarımız 563.581.197,29 lira, döviz alacaklarımız 166.638.418,93 lira ve aradaki fark 396.942.778,36 lira olarak görülmektedir.

Bu fark aşağıdaki kalemlerden tereküp etmektedir :

1 — 75.990.792 dolar mukabili 214.675.887 lira; Amerika ve Avrupa bankaları ile mevcut mütad banka avanslarıdır.

2 — 10.571.195 dolar mukabili 29.863.891 lira; yıl içinde yapılan röpor muamelelerinden mütevellittir.

3 — 5.791.404 dolar mukabili 16.360.860 lira; muhabirlerimiz nezdinde açtırılan akreditif bedellerinden müteşekkil olup taallük ettikleri malların peyderpey memleketimize sevkinde tesviye olunacaktır.

4 — 1.984.612 dolar mukabili 5.606.577 lira; muhtelif eşhas ve bankalarla yabancı elçiliklerin döviz mevduatıdır. Ekseriyetle Türk lirası olarak ödenecektir.

5 — 16.258.176 dolar mukabili 45.929.754 lira; ödenecek senet ve havalelerden müteşekkil olup, halen mülkiyeti Bankamıza intikal etmediği cihetle döviz borcu olarak görülmektedir. Lehtarların müracaatında mukabili Türk lirası olarak ödenecek ve mülkiyeti Bankamıza geçecektir. Döviz borcu şeklinde gösterilmesi mücerret bir kayıt mükellefiyetinden ileri gelmektedir.

6 — Geriye kalan 29.913.296 dolar mukabili 84.505.809 lira; muhtelif anlaşma hesaplarının arzettiği bakiyelerin yekûnundan ibaret olup tamamına yakın kısmı, cari anlaşmalar hükümleri dairesinde, mal ihracı suretiyle ödenecektir.

Altın mevcudumuza gelince; 1953 sonunda bu mevcut 401.833.384,58 lira kıymetinde 127 ton 534 kilo 979 sâfi gramdır. 1954 senesi sonunda cüz'î bir artışla, 401.836.891,72 lira kıymetinde 127 ton 536 kilo 92 sâfi grama baliğ olmuştur.

Milletlerarası Para Fonundan 1952 ve 1953 senelerinde 30 Milyon dolarlık döviz temin olunduğu malûmdur. 1954 senesi Ocak ve Kasım aylarıyla, 1955 yılı Ocak ayında yapılan ödemelerle mezkûr borç miktarı 20 milyon dolara inmiş bulunmaktadır.

Milletlerarası Para Fonu ve İmar ve Kalkınma Bankası ile muameleler

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile olan muamelelerimize gelince, bu Bankanın muhtelif mevzularda memleketimize açmış olduğu krediler yekûnunun 59,6 milyon dolara baliğ olduğu evvelki raporumuzda belirtilmişti. Geçen yıl içinde mezkûr kredilere liman tesisleri inşa ve islâhı mevzuunda 3,8 milyon dolarlık bir miktar inzıam etmiş bulunmaktadır.

Devlet Maliyesi

1955 yılı bütçesi de 1954 bütçesi gibi denk olarak hazırlanmıştır. Varidat ve tahsisat bakımından yüksek bir seviyede gerçekleştirilmiş bulunan bu denklik, tâkip edilmekte olan iktisadî ve malî politikanın feyizli bir neticesini teşkil etmektedir.

Geçen seneki raporumuzda da belirttiğimiz veçhile, Devlet gelirleri bu isabetli politika neticesinde kısa zamanda emsalsiz bir inkişaf kaydetmiş, bütçe tahsisat rakamları da, buna muvazi olarak devamlı bir gelişme göstermiştir.

Aşağıdaki cetvel, 1947 yılından itibaren normal bütçe gelirlerinden yıl içinde elde edilen miktarları göstermektedir :

Devlet Gelirleri Tahsilâtı (1)

(Milyon lira)

Seneler	Tahsilât miktarları	Seneler	Tahsilât miktarları
1947	1.219,1	1952	1.653,8
1948	1.223,8	1953	1.959,8
1949	1.273,4	1954	2.288,5
1950	1.300,4	1955	2.976,1
1951	1.353,2		

Bu cetvelin tetkikinden de anlaşıldığı veçhile, 1951 yılından itibaren gelirlerde kaydolunan artış, 1952 yılından sonra sür'atlenerek, senede 300 milyon lirayı tecavüz etmiş, 1954 ve 1955 malî seneleri arasında 700 milyon liraya yaklaşmıştır. 1949 senesi gelirleriyle 1955 malî yılı varidat tahminleri arasında ise % 133,7 nisbetinde bir artış ifade eden 1.702,7 milyon lira gibi büyük bir fark mevcuttur.

Gelirlerdeki bu muazzam artış yanında, bunların bünyesi bakımından da elde edilen değişiklik şayanı dikkattir. Filhakika, umumî tahsilât yekûnu içinde vasıtasız vergilerin nisbeti devamlı surette artmaktadır. Mezkûr nisbet 1951 senesinde % 27,98'den 1953 yılında % 32,53'e çıkmıştır. 1955 yılında bu nisbetin % 39'a yükseleceği tahmin olunmaktadır.

(1) Özel kanunlarla elde edilen gelirler hariçtir.

1955 yılı bütçesinde, yatırımlar da dahil olmak üzere masraflar yekûnu 2.976.056.419 lira, gelirler yekûnu da 2.976.060.001 lira olarak tahmin edilmiş ve böylece 1955 bütçesi denk bir bütçe olarak hazırlanmıştır. Bu denklik gerek umumî gerek mülhak bütçelerin varidat ve sarfiyatı tevzin edilmek suretiyle elde olunmuştur. Mülhak bütçeler mevzuunda tâkip olunan politika bu idarelerin kendi gelirleriyle karşılamadıkları ihtiyaçlarını umumî bütçeye konulacak tahsisatla karşılamak ve böylece bunların, bütçelerde birer açık unsuru teşkil etmelerini önlemektir. 1955 bütçe lâyihasında mülhak bütçeli idarelere 531,4 milyon liralık bir yardım derpiş olunmuştur. Umumî ve mülhak bütçeler bir arada mütalâa olunduğu takdirde varidat yekûnu 3.091.266.397 liraya, tahsisat yekûnu ise 3.091.262.815 liraya baliğ olmaktadır.

Umumî muvazene için talep olunan 2.976,1 milyon liralık tahsisatın 2.121,7 milyon lirası carî masraflara ve 854,4 milyon lirası da yatırımlara aittir. Yatırım mevzuuna ayrılan bu tahsisat, 1954 senesine nazaran % 43,56, 1950 yılına nazaran ise % 227 nisbetinde bir artış ifade etmektedir. Sadece bu nisbet bütçemizin yapıcı karakterinin en bâriz bir delilidir.

Bütçelerimizin son yıllarda eriştiği yüksek seviyeyi ve carî giderlerle yatırım tahsisatlarının seyrini aşağıdaki cetvelde görmekteyiz :

Umumî Bütçe Masrafları

(Milyon lira)

Seneler	Carî masraflar	Yatırım masrafları	Umumî bütçe masrafları
1947	1.005,6	130,6	1.136,2
1948	1.089,3	154,2	1.243,5
1949	1.174,8	197,1	1.371,9
1950	1.226,2	261,—	1.487,2
1951	1.269,5	310,2	1.579,7
1952	1.375,7	375,2	1.750,9
1953	1.566,3	561,2	2.127,5
1954	1.693,4	595,1	2.288,5
1955	2.121,7	854,4	2.976,—

Bu cetvelde müşahede ettiğimiz serî gelişmeye mütenazır olmak üzere, mülhak bütçeli idarelerin yatırım tahsisatlarında da ehemmiyetli artışlar elde olunmuştur. Fihakika 1955 bütçe yılında bu idareler için teklif olunan tahsisat yekûnu, 142,3 milyon lirası carî masraflara ve 504,3 milyon lirası da yatırımlara ait olmak üzere, cem'an 646,6 milyon liraya baliğ olmaktadır. Bu yekûn içinde yatırımlar, geçen yıla nazaran % 58,24, 1950'ye nazaran ise % 600 nisbetinde bir artış ifade etmektedir. Bu nisbetler mezkûr idareler bütçelerinin de daha ziyade yatırımlara tevcih edilmiş olduğunu sarahatle göstermektedir.

Devlet borçları

Son yıllarda Devlet borçları mevzuunda tâkip olunan politika, malî itibar ve tekniğin esas ve icaplarına tamamen uygun bulunmaktadır. Bu politika, uzun vâdeli borçlanmalara memleketin iktisadî kalkınması için lüzumlu hallerde ve miktarlarda gitmek, sermaye piyasasına mutedil ölçülerde müracaat ederek, bu piyasanın arzettiği imkânları geniş mikyasta hususî teşebbüsün istifadesine terketmek şeklinde hulâsa olunabilir.

Gayri sâfi millî hasılabın ve Devlet gelirlerinin kısa bir devrede misli aşan inkişafı kaydetmesine mukabil, Devlet borçlarının umumî yekûnundaki temevvüçler miktar ve nisbet olarak son derecede mahdut kalmıştır. Devlet borçlarının umumî yekûnu, 1951 senesi nihayetinde 2.428,6 milyon liradan 31/12/1954 tarihinde, yani üç sene içinde, ancak 151 milyon liralık bir artış kaydetmek suretiyle 2.579,7 milyon lira olmuştur. Görülüyor ki geçen üç sene içinde artış nisbeti % 6,2'den ibarettir. Bu cüz'î fark aynı seneler zarfında Devlet gelirlerinde kaydolunan muazzam tezayüt gözönüne alınarak mütalâa edildiği takdirde, borçlarımız yükünde bir artma değil çok ehemmiyetli bir azalma elde edildiği neticesine varılır. Devlet borçları mürettebatının umumî bütçe tahsisatına olan nisbetindeki yarı yarıya azalma bu mülâhazamızı pek sarîh bir şekilde teyit etmektedir.

Bu borçlarda yapılan itfa muamelelerine gelince, 1950 ve 1954 seneleri arasında iç ve dış borçlardan ödenmiş olan miktar 405 milyon liraya vâsıl olmuş ve ayrıca borçlarımızın tereküp tarzında da mühim bir salâh temin edilmiş bulunmaktadır. Bu mevzuda tebarüz ettirilmesi icap eden diğer mühim bir nokta da faizleriyle birlikte 40 milyon sterline baliğ olan teslihat kredilerinin, 7 yılda Türk lirası ile ödenmek üzere, 7 milyon 725 bin sterlinden ibaret bir borca kalbedilmesi ve binnetice Devlet borçların-

da 254 milyon liralık mühim bir indirme sağlanmış bulunmasıdır. Bu münasebetle Osmanlı Düyunu Umumiyesine ait son bakayanın da 25/5/1954 tarihinde tamamen tasfiye edilmiş olduğunu kaydetmek icap eder.

Gerek miktar ve gerek muhteva bakımından elde edilen bu mühim neticelere mukabil bu sahada kaydedilen ve yukarıda nisbet ve miktarı belirtilen cüz'î artış, tamamen müstahsil maksatlara masruf yatırım mevzularına taallük etmektedir.

Bu bahse nihayet vermeden evvel, geöen sene teşekkül eden Amortisman ve Kredi Sandığının bugüne kadar cereyan etmiş olan faaliyetlerine de temas etmek isteriz. Bu müessese faaliyete geötiği 10 Temmuz 1953 tarihinden 21 şubat 1955 tarihine kadar, muhtelif idare ve müesseselere, miktarı 205 milyon lirayı mütecaviz ikrazatta bulunmuştur. Bu suretle cümlesi pek verimli yatırım mevzularına taallük etmek üzere, Etibank'a 119 milyon, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumuna 14 milyon, Devlet Demiryollarına 20 milyon, İller Bankasına 37,8 milyon, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğüne de 15 milyon lira ikraz etmiştir.

Memleketimizde fiyat hareketlerinin mütalâasına girişilmeden önce, Fiyat hareketleri şu hususlara bir defa daha işaret edilmesi yerinde olur. Raporumuzun verdiği bilgi ve rakamların büyük bir sarahatle ortaya koymuş olduğu veçhile, yurdumuzda öok taraflı bir iktisadî kalkınma hamlesi tahakkuk yolundadır. Yekûnu bünyemize ve ölçülerimize göre muazzam rakamlara yükselen büyük sermaye yatırımlarına girişilmiştir. Bu yatırımların mazi ile mukayese edilemeyecek bir vüs'at ve azamete vâsil olduğu bir sırada, piyasada, bazı maddelerin azalmasından mütevellit fiyat dalgalanmaları görülmese tabîdir.

İktisadî müşahedeler ârzî ve münferit hâdiselerle ilgilendirilmeyerek umumî vasatîlere istinat ettirilmek iktiza ettiğine göre, bu mevzuda da durumumuzu toptan eşya fiyatları indeksi ile geöim indekslerinde tesbit ve tâkip etmek lâzım gelir.

İndekslerimizi, 1948 vasatilerini 100 itibar ederek, yabancı memleketlerle mukayese ettiğimiz takdirde bizdeki temevvücün ne derece mutedil kaldığı ve diğer memleketlerdeki fiyat yükselmelerini ne kadar geriden

tâkip ettiği açıkça görülür. Filhakika bu raporun dünya ekonomisine taallük eden kısmında belirtildiği veçhile, bir çok memleketlerde toptan eşya fiyatlarının 1948 yılına nazaran % 35 - 150 arasında artışlar kaydetmiş olmasına mukabil, memleketimizde, 1948 yılı temel ittihaz edilmek suretiyle hesaplanan toptan eşya fiyatları indeksindeki artış, 1954 yılı sonunda % 17,8'den ibaret kalmış bulunmaktadır.

Geçinme indekslerine gelince, yine 1948 yılı esas ittihaz edilmek suretiyle, belli başlı yabancı memleketlerde % 37 - 87,6 nisbetleri arasında cereyan eden artışlara mukabil, memleketimiz geçinme indekslerinde aynı devrede artış % 22 - 23'e inhisar etmiştir.

Emisyon durumu

1953 yılı sonunda 1.468,3 milyon lira olan tedavüldeki banknot miktarı, sene içinde 65 milyon liradan ibaret bir artış kaydederek, 1954 sonunda 1.533,3 milyon liraya baliğ olmuştur. Emisyon hacmini tâyin eden senetler cüzdanı tetkik edilecek olursa, zikri geçen iki tarih arasında ticarî ve zirai senetler yekûnunda 499,7 milyon liralık bir fark bulunduğu ve binnetice tedavül hacminde kaydedilen 65 milyon liralık artışın bu farkın bir kısmını temsil ettiği görülür.

Zirai ve ticarî senetlerdeki artışa mukabil Toprak Mahsulleri Ofisi bonolarında 64 milyon liralık bir azalma kaydedilmiş olduğunu da bu münasebetle zikretmek yerinde olur.

Görülüyor ki, Bankamızın emisyon fonksiyonu 1954 yılında da iktisadî icaplara tamamen uygun olarak cereyan etmiştir. Hazinecilik muamelelerine müteallik avanslar, Hazinece temin olunan sür'at ve seyyaliyet neticesinde asgarî hadlere inhisar ederek, tedavül hacmi üzerinde tesir icra etmekten uzak kalmıştır.

Bankacılık

Bankacılığımız, yurtda yeni zirai ve sınaî işletmelerin kurulması, işletilmesi ve serî hatvellerle yükselmekte olan millî istihsalin tedavülü için lüzumlu kredileri temin ve millî tasarruf ve mevduatı teşvik ve temerküz ettirerek, bu imkânları istihsal sahalarına tevcih yolundaki faaliyetlerine 1954 yılında da başarı ile devam etmiştir.

1953 senesi nihayetinde sayısı 48'i bulan bankalarımıza bu yıl zarfında yeniden dört banka daha katılmış ve muhtelif mahallerde açılan yeni şube ve ajanslar vasıtasıyla bankacılık hizmetleri yurdun sathına yayılmakta devam etmiştir.

Vatandaşların gelirlerinde husule gelen artışın milli tasarruf ve mevduat üzerindeki müspet tesirleri 1954 yılında da devam etmiş ve bu suretle 1953 nihayetinde 2.959,5 milyon lira olan mevduat 1954 senesi Eylül ayı nihayetinde 3.056,0 milyon liraya yükselmiştir.

Bankalardaki
mevduat

Aşağıdaki tablo, mevduatta 1949 yılından beri kaydedilen inkişafı sarıh bir şekilde göstermektedir :

Bankalarda Mevduat

(Yıl sonları itibariyle - Milyon Türk lirası)

Mevduatın nev'i	1949	1950	1951	1952	1953	Eylül 1954
Tasarruf mevduatı	467,0	576,0	737,9	877,3	1.151,4	1.307,7
Diğer mevduat	524,7	654,2	985,3	1.375,1	1.808,1	1.748,3
Yekûn	991,7	1.230,2	1.723,2	2.252,4	2.959,5	3.056,0

Görülüyor ki 1949 sonunda 991,7 milyon liradan ibaret olan mevduat yekûnu müteakip yıllarda devamlı surette artarak, 1954 yılı Eylül sonunda 3.056,0 milyon liraya yükselmiş ve 1949 yılına nazaran % 208 nispetinde bir artış kaydetmiştir.

Diğer taraftan bankalarımızın ihraç ettiği tahviller de halkın itimat ve rağbetine mazhar olarak sermaye piyasasına yeni bir canlılık getirmiş ve yakın tarihlere kadar mevcut olmayan bu kaynak, 1954 Eylül ayında 218 milyon liraya yükselerek tasarruf vasıtaları ve bankacılık menbaları arasında oldukça ehemmiyetli bir yer almağa başlamıştır.

Bankalarımızın son yıllardaki ikrazatı, aşağıdaki tabloda görüleceği veçhile, kaynaklara muvazi bir artış göstermiş bulunmaktadır.

Bankaların
kredileri

Bankaların Kredileri (1)

(Yıl sonları itibariyle - Milyon Türk lirası)

Kredinin nev'i	1949	1950	1951	1952	1953	Eylül 1954
Ticarî	941,7	1.098,1	1.360,7	1.712,5	2.369,2	3.182,4
Ziraî	335,2	410,3	641,7	1.061,0	1.196,8	1.301,1
Sinaî (2)	—	—	42,9	80,7	100,6	127,3
İpotek mukabili	76,9	85,6	136,7	205,8	270,0	315,0
Yekûn	1.353,8	1.594,0	2.182,0	3.060,0	3.936,6	4.925,8

Yukarıdaki tablonun tetkikinden de anlaşıldığı veçhile, 1949 yılı sonunda 1.353,8 milyon lira olan her nevi ikrazat mecmuu, 1954 Eylül ayı nihayetinde 4.925,8 milyon liraya yükselerek, 1949 yılına nisbetle hemen hemen dört misline yaklaşmış bulunmaktadır.

Bu umumî kredi yekûnuna, bilânçoların Sair Aktifler kısmına dahil edilen 33,2 milyon lira tutarındaki krediler de ilâve olunduğu takdirde, millî ekonomiye bankalar vasıtasıyla temin olunan kredi yekûnu 1954 Eylülünde 4.959 milyon lira olarak ifade olunabilir.

Bu kredi hacmi içinde ticarî krediler, 1953 yılı sonunda 2.369,2 milyon liradan 1954 yılı Eylül ayında 3.182,4 milyon liraya çıkarak, 1949 yılı rakamının üç buçuk misline yaklaşmıştır.

Ziraî kredilere gelince, 1949 yılında 335 milyon liradan ibaret bulunan bu krediler, 1953 sonunda 1.196,8 milyon liraya ve 1954 Eylül nihayetinde 1.301,1 milyon liraya yükselerek, takriben 4 misli artmış bulunmaktadır. Bu artış müteakip aylarda da devam etmiş ve böylece 1954 yılı sonlarında mezkûr kredilerin miktarı 1.407 milyon liraya baliğ olmuştur.

(1) Bilânçolarda Sair Aktifler meyanında gösterilen her nevi krediler hariçtir.

(2) Yalnız T. Sinaî Kalkınma Bankası Kredileridir.

Ziraî kredinin bu inkişafı ziraî işletmelerimizin modernleşmesi, istih-salin miktar ve kalite bakımından ıslahı ve binnetice ziraî işletme sahibi 3 milyona yakın çiftçi ailesinin terfihi yolunda son derecede mühim ve müsmir hizmetler ifa etmiştir.

Şimdi de sınaî kredileri tetkik edelim. Aşlında mefkut olan bu kredi nev'i de, 1954 yılında, memnuniyeti mucip bir gelişme göstermiş bulun-maktadır. Sınaî işletmelerin tesisine, mevcutların tevsiine ve modernleşti-rilmesine lüzumlu yatırımlara yardımcı olmak üzere 1950 yılında kurulan Türkiye Sınaî Kalkınma Bankasının müteşebbislere açmış olduğu krediler, 1953 yılı nihayetinde 100,6 milyon liraya baliğ olmuş, tetkik mevzuumuz senenin Eylül ayı nihayetinde 127,3 milyona, sene sonlarında da 135 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır.

Bankalarımızın sınaî kalkınma sahasında gösterdiği faaliyetlerin bir başka cephesini de iştirâkleri teşkil etmektedir. Takriben % 50'si sınaî yatırımlardan tereküp eden bu iştirâkler, 1953 sonunda 114,7 milyon, 1954 yılı Eylül nihayetinde de 127,1 milyon liraya yükselerek, 1949 yılına nazaran iki buçuk misle yakın bir artış kaydetmiş bulunmaktadır.

1949 yılından sonra ehemmiyet kazanmış olan kredi nevelerinden biri de ipotek mukabili kredilerdir. 1949 yılında 76,9 milyon liradan ibaret bu-lunan bu krediler, 1953 senesi sonunda 270 milyon, 1954 yılı Eylül niha-yetinde de 315 milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır.

Malûm olduğu veçhile bu krediler; bina ve arsa ipoteği mukabilinde verilenler ve inşaat kredileri olmak üzere, iki kısma ayrılır. 1949 senesi nihayeti ile 1954 yılı Eylül ayı arasındaki devrede bina ve arsa ipoteği mukabilinde verilen krediler 59,1 milyondan 105,9 milyon liraya yüksel-mek suretiyle bir misle yakın bir artış kaydetmiş, buna mukabil inşaat karşılığı verilen krediler, 11 misline yakm bir artışla, 17,8 milyondan 209 milyon liraya yükselmiştir. Bu kredi nev'inde kaydedilen inkişafın inşaata mâtuf olan kısımda büyük bir artış şeklinde tezahür etmesi, ucuz mesken politikası icaplarına tamamen uygun ve memnuniyeti mucip bir vakiadır.

Bankacılık faaliyetinin son yıllarda gelişen kredi nevelerinden birini de Halk Bankası ve Halk Sandıkları vasıtasıyla tevzi olunan ve esnaf ve

küçük san'at erbabına verilen krediler teşkil etmektedir. 1951 yılında 6,3 milyona inhisar eden bu kredi nev'i, 1953 yılı nihayetinde 20 milyon liraya ve 1954 Eylülünde 30,9 milyon liraya yükselmiştir. Bu krediler, ticaret bankalarının küçük ticaret erbabına verdiği kredilerle birlikte mütalâa olunursa, bankacılığımızın millî ekonominin küçük teşebbüs sektöründe de ehemmiyetli bir gelişme gösterdiği tebarüz eder.

Bankamız kredileri

Bankamızın % 3 olan iskonto haddi bu yıl da muhafaza olunmuştur. Keza tahvil üzerine avanslarda % 4 ve altın üzerine avanslarda % 2 1/2 olan hadlerde de değişiklik yapılmamıştır.

Bankamız senetler cüzdanı 1953 yılı sonunda 2.028,1 milyon liradan 31/12/1954 tarihinde 2.634,1 milyon liraya yükselmek suretiyle 606 milyon liralık bir inkişaf kaydetmiştir. Senetler cüzdanımız muhteviyatı tetkik edilecek olursa, bu inkişafın tamamına yakın bir kısmının ticarî ve ziraî senetlerde vukua geldiği görülür. Filhakika 1953 yılı sonunda 377,7 milyon tutarındaki ticarî senetler, tetkik mevzuumuz sene nihayetinde 791 milyona, ziraî senetler ise 210,6 milyondan 297 milyon liraya yükselmiştir.

Senedat cüzdanımızın diğer kısmını teşkil eden Hazine kefaletini haiz bonoların hey'eti umumiyesi, 1953 senesi nihayetinde 1.423,4 milyon liradan 31/12/1954 tarihinde 1.400,4 milyona inmek suretiyle 23 milyon liralık bir azalış kaydetmiştir. Geçen sene başında kabul edilen 6344 sayılı kanunla Hazine kefaletini haiz olarak ihracına müsaade olunan ve istihsalin teşvik ve tezyidi bakımından ehemmiyeti mâlum bulunan Karayolları Genel Müdürlüğüne ait bonolar, sene nihayetinde 37,2 milyon liraya balığ olmuştur. Buna mukabil, kefaletli olmak itibariyle bu grupta yer alan Toprak Mahsulleri Ofisi bonoları, 1953 nihayetinde 756 milyon liradan 31/12/1954 tarihinde 692 milyon liraya düşmek suretiyle 64 milyon liralık bir azalma kaydetmiştir. Bunların haricinde, İktisadî Devlet teşekkülleriyle mülhak bütçeli idarelerin Hazine kefaletini haiz bonoları miktarı 1953 sonunda 667,4 milyon liradan 1954 nihayetinde 671,2 milyon liraya çıkmak suretiyle 3,8 milyon liradan ibaret cüz'î bir artış göstermiştir.

Sene içinde Hazineye açılan kısa vâdeli avans ile reeskonta getirilen Hazine bonoları, hazinedarlık muamelelerine göre ve kanunî limitleri içinde mutedil bir seyir tâkip etmiştir.

— III —

BİLÂNÇOMUZUN TAHLİLİ

1954 yılı bilânçosunun izah ve tahliline geçmeden önce, 1953 yılı bilânçosu rakamlarıyla mukayese sağlanmak üzere, aşağıdaki cetvel tanzim edilmiştir.

1953 ve 1954 yılları Bilânçolarının mukayesesi

A K T İ F

	1953	1954
Altın	401.833.384,58	401.836.891,72
Döviz Borçluları	180.634.864,18	166.771.997,07
Kasa (Ufaklık para)	4.249.567,78	3.263.544,38
Dahildeki Muhabirler ...	324.405,39	235.809,55
Senetler Cüzdanı	2.028.114.054,73	2.634.064.107,62
Tahviller Cüzdanı	27.925.034,83	31.565.157,77
Avanslar	75.249.761,29	176.193.643,63
Hissedarlar	4.500.000,—	4.500.000,—
Gayri Menkuller	6.273.194,01	6.987.254,23
Demirbaş	938.151,81	1.067.607,35
Muhtelif	125.332.467,73	82.238.181,67
Yekûn	2.855.374.886,33	3.508.724.194,90

P A S İ F

	1953	1954
Sermaye	15.000.000,—	15.000.000,—
İhtiyat Akçesi	45.153.024,33	48.710.555,78
Tedavüldeki Banknotlar	1.468.260.793,—	1.533.289.735,50
Mevduat	431.586.744,68	751.957.824,88
Altın Alacaklıları	153.541.846,81	153.966.895,19
Döviz Alacaklıları	401.057.059,90	581.777.599,45
Muhtelif	327.822.711,19	410.115.807,11
Kâr	12.952.706,42	13.905.777,08
Yekûn	2.855.374.886,33	3.508.724.194,99

A K T İ F

Altın 1954 yılı sonundaki altın mevcudu 127 ton 536 kilo 92 sâfi gram olup bedeli 401.836.891,72 Türk lirası tutmaktadır.

Geçen yıl sonundaki altın mevcudu 127 ton 534 kilo 979 sâfi gram bulunduğuna göre, bu yıl zarfında 1 kilo 113 sâfi gramlık bir artış göstermektedir.

Altın mevcudunun :

78.669,658 sâfi kilosu Bankaya

46.063,821 „ „ Hazineye

2.802,613 „ „ Amortisman ve Kredi Sandığına

ait bulunmaktadır.

Döviz Borçluları Hariçteki muhabirler nezdinde bulunan dövizlerle muameleli dövizleri göstermekte olan bu hesap üç kısımdan terekküp eder :

a — 3133 sayılı kanuna göre alınan dövizler;

b — 5256 sayılı kanuna göre alınan dövizler;

c — Tasfiye halindeki kliring hesapları bakiyeleri.

Bilâncoda ayrı ayrı gösterilmiş olan bu kalemlerin umumî yekûnu 166.771.997,07 liradır.

Kasa 1954 yılı sonundaki kasa mevcudu, ufaklık paradan ibaret olmak üzere 3.263.544,38 liradır.

Dahildeki Muhabirler Bu hesapta görünen 235.809,55 lira, Bankanın diğer millî bankalarla olan münasebetleriyle ilgili bakiyedir.

Senetler Cüzdanı 1954 yılı sonu itibariyle, cüzdanda mevcut 2.634.064.107,62 liralık, senet, aşağıdaki nevilerden terekküp etmektedir :

Hazine Bonoları	145.663.440,54 Lira
Hazine Kefaletini Haiz Bonolar ...	1.400.394.523,29 ,,
Ticarî Senetler	790.978.531,60 ,,
Ziraî Senetler	297.027.612,19 ,,

1953 yılı nihayetinde 2.028.114.054,73 lira olan senetler cüzdanı, yıl zarfında 605.950.052,89 liralık bir artış kaydetmiştir.

Bu artışın 413,3 milyon lirasını ticarî senetler, 86,4 milyon lirasını da ziraî senetler teşkil etmektedir.

Bankaya ait tahviller cüzdanı yekûnu 31.565.157,77 liradan ibarettir. **Tahviller Cüzdanı**
Eu miktar 1953 nihayetinde 27.925.034,83 lira idi. 3 milyon 640 bin liralık artış, sene zarfında mubayaa olunan tahvillerle amorti ve ikramiye gibi sebeplerle cüzdan mevcudunun azalması ve sene sonu borsa fiyatlarında kaydedilen farklar muhassasıdır.

Yıl sonunda bu hesabın bakiyesini teşkil eden 176.193.643,63 liranın : **Avanslar**

112.847,72 lirası altın karşılığı olarak şahıslara,
147.481.795,91 lirası tahvil karşılığı olarak bankalara verilmiş,
28.599.000,— lirası kanunumuzun 34'üncü maddesinin 2 numaralı fıkrasına tevfikan Hazineye açılmış kısa vâdeli avanslardan ibarettir.

4.500.000,— liralık bir bakiye gösteren Hissedarlar hesabı, hisse senet- **Hissedarlar**
lerinin ödenmemiş % 30'larının yekûnudur.

Gayri Menkuller

1954 yılı sonunda 6.987.254,23 lira değerinde görünen gayri menkul-
lerin müfredatı aşağıdadır :

Ankara'da İdare Merkezi binamızın bedeli	1.488.264,47	Lira
Ankara'daki arsalar bedeli	1.493.003,20	,,
İstanbul Şube binası bedeli	893.417,85	,,
İzmir'deki arsa bedeli	360.804,98	,,
İzmir binası bedeli	386.619,90	,,
Mersin Şube binası bedeli	294.252,28	,,
Samsun Şube binası bedeli	670.590,46	,,
İskenderun Şube binası bedeli	231.552,50	,,
İskenderun'daki arsa bedeli	238.403,64	,,
Antalya'daki arsa bedeli	97.374,76	,,
Sivas'taki arsa bedeli	31.659,19	,,
Eskişehir Şube binası bedeli	926.504,05	,,
Eskişehir'deki arsa bedeli	19.310,81	,,
Balıkesir'deki arsa bedeli	5.829,24	,,
Diyarbakır'daki arsa bedeli	6.006,76	,,
Gaziantep'teki arsa bedeli	66.415,81	,,
Trabzon'daki arsa bedeli	21.181,44	,,
Edirne'deki arsa bedeli... ..	8.358,45	,,
Adana'daki arsa bedeli	672.698,74	,,
Kayseri'deki arsa bedeli	189.496,—	,,
Yekûnu	8.101.744,53	,,

olan bu gayri menkullerin maliyet bedellerinden

bugüne kadar amortisman payı olarak ayrılan 1.114.490,30 ,,

çıkarılınca yukarıda gösterilen 6.987.254,23 lira-

lık bir bakiye kalmaktadır.

Amortisman payı düşülmeden evvel 1953 nihayetinde 7.315.000,84 li-
raya baliğ olan gayri menkuller bedeli, 1954 nihayetinde 786.743,69 liralık
bir artışla, 8.101.744,53 liraya yükselmiş bulunmaktadır. Bu artış, başlıca
Eskişehir Şube binamız bedelinden ileri gelmektedir.

Gayri menkuller 5.007.500,— lira üzerinden sigortalıdır. Arsalar bitta-
bi sigortasızdır.

Merkez ve Şubelerdeki demirbaşların kıymeti, bilânçoda görüldüğü Demirbaş üzere :

1.564.135,25 liradan ibaret olup, bu yekûndan bugüne kadar ayrılmış amortisman tutarı

496.527,90 lira düşüldünce bakiye olarak

1.067.607,35 lira kalmaktadır.

Demirbaş hesabındaki 253.061,73 liralık artış, Bankamız muamelelerinin gerektirdiği büro levazımatı, yazı makineleri ve sair makineler ile yeni açılan Eskişehir Şubemiz için satın alınan demirbaş eşyadan ileri gelmiştir.

Demirbaşlar 2.059.650,— lira üzerinden sigortalıdır.

Bankanın yıl içindeki muvakkat mahiyetli muhtelif muamelelerinden Muhtelif mütevellit meblağlar :

41.837.153,46 lirası Muvakkat Borçlular hesabında

39.720.077,98 „ Transituar hesaplarda

680.334,89 „ Tahsil edilecek çekler hesabında

615,34 „ Kliring transituar hesaplarda olmak üzere

82.238.181,67 lira tutmaktadır.

P A S İ F

15.000.000,— liradan ibaret bulunan sermaye, beheri 100 lira itibarı Sermaye kıymette, 150.000 adet hisse senedinden terekküp etmektedir.

Hisse senetlerinin sınıf, adet ve tutarları aşağıda gösterilmiştir :

<u>Sınıfı</u>	<u>Adedi</u>	<u>Tutarı</u>
A	36.713	3.671.300,—
B	57.353	5.735.300,—
C	8.212	821.200,—
D	47.722	4.772.200,—
	<u>150.000</u>	<u>15.000.000,—</u>

İhtiyat Akçeleri

Bankamız Kanuniyle Bankalar Kanunu hükümlerine göre ayrılan ihtiyat akçeleri, 1954 nihayetinde, aşağıda görüleceği veçhile 48.710.555,78 liraya baliğ olmaktadır.

25.884.056,77 liraya baliğ olan âdi ihtiyat akçesi, 1944 yılında itibarî sermayenin % 75'ine varmış olduğundan, Banka Kanununa göre mezkûr yıldan itibaren sâfi kârdan bu ihtiyat akçesine % 20 yerine % 10 nisbetinde bir miktar ayrılmaktadır. Bu âdi ihtiyat akçesine 3133 sayılı kanunun 2'nci maddesine müsteniden müesses 6 milyon liralık hususî ihtiyat akçesinin tenmiyesinden hâsıl olan kârlar dahil bulunmaktadır.

9.809.779,32 liraya baliğ olan fevkalâde ihtiyat akçesi, Banka Kanununa göre, yıllık sâfi kârdan % 10 olarak ayrılmıştır.

6.000.000,— liralık hususî ihtiyat akçesi, 3133 sayılı kanuna göre tesis edilmiştir.

1.051.494,15 liralık hususî, ihtiyat akçesi, eksik ve gaip banknotlardan, Banka Kanununun 19'uncu maddesi gereğince, Bankaya isabet eden kısımlardan teşekkül etmiştir.

5.965.225,54 liralık ileride vukuu muhtemel zarar karşılığı, Bankalar Kanununun 31'inci maddesi gereğince sâfi kârdan tefrik edilen % 5'lerden terekküp etmiştir.

48.710.555,78 Yekûn

Tedavüldeki Banknotlar

Bankamız Kanununun 14'üncü maddesi gereğince tedaviile çıkarılmış bulunan banknotların, 1954 sonundaki yekûnu 1.533.289.735,50 liradan ibarettir.

Mevduat

1954 yılı sonunda Bankadaki mevduat :

101.722.151,65 lirası resmî
586.651.388,72 ,, bankalar
63.584.284,51 ,, muhtelif olmak üzere
751.957.824,88 liradır.

Bilânçoda 153.966.895,19 lira olarak görünen bu hesap, Aktif'te altın **Altın Alacakları** mevcuduna ait tahlilde gösterildiği üzere :

46.063,821 sâfi kilosu Hazineye,
2.802,613 ,, ,, Amortisman ve Kredi Sandığına
ait altınların bedelini teşkil etmektedir.

Aktif'te verilmiş olan izahat dairesinde, Bankaca alınıp satılan döviz- **Döviz Alacakları** ler, bilânçoda 3133 ve 5256 sayılı kanunlara göre ayrılmış ve kliring hesapları da dahil olmak üzere, müfredatı aşağıda gösterildiği veçhile, 581.777.599,45 liraya balığ olmuştur.

a) 3133 sayılı kanuna göre :

Hariçteki Muhabirler	214.675.886,69	lira
Mevduat	1.058.898,23	,,
Muhtelif	16.608.042,69	,,

b) 5256 sayılı kanuna göre :

Hariçteki Muhabirler	209.967.105,44	,,
Mevduat	4.547.678,45	,,
Muhtelif	116.723.585,79	,,

c) Kliring 18.196.402,16 | ,, |

Yekûn 581.777.599,45 liradır

Bilânçonun Aktifindeki muhtelif hesaplar mahiyetinde olmak üzere, **Muhtelif** Pasifte yer alan muhtelif alacaklı ve muvakkat hesaplardan ibaret olup, yekûnu 410.115.807,11 liradır ve aşağıdaki hesaplardan tereküp etmektedir.

Ödenecek senet ve havaleler	6.402.475,63	lira
Muvakkat Alacaklılar	44.090.127,35	,,
Transituar Hesaplar	256.582.117,07	,,
Provizyon Hesapları	102.583.441,09	,,
Kliring Transituar Hesaplar	457.645,97	,,

Yekûn 410.115.807,11 lira

Kâr ve tevzi
şekli

Bilânçoda kâr olarak görülen 13.905.777,08 lira, 1954 yılında bütün İdare ve Banka muameleleri masrafları karşılandıktan ve provizyon ve amortismanlar ayrıldıktan sonra kalan sâfi kârdır.

Kanunumuzun 88'inci ve Bankalar Kanununun 31'inci maddelerine göre, bu kârın aşağıda gösterildiği şekilde tevziini teklif ediyoruz :

1954 yılı sâfi kârı		13.905.777,08 liradan
Kurumlar vergisi	2.629.581,—	
Gelir vergisi	4.536.915,65	7.166.496,65 lira
düğüldükten sonra kalan		6.739.280,43 liradan
% 5 zarar karşılığı (Bankalar Kanunu Madde 31)		695.288,85 lira
indirildikten sonra kalan		6.043.991,58 liradan
1954 yılı sâfi kârı üzerinden ayrılan % 10 âdi ihtiyat akçesi	1.390.577,71	
Hissedarlar I'inci temettüü	630.000,—	2.020.577,71 liranın
tenzilinden sonra kalan		4.023.413,87 liradan
1954 yılı sâfi kârından âdi ihtiyat akçesi ve I'inci temettü mecmu- unun tenzilinden sonra kalan miktar üzerinden % 10 fev- kalâde ihtiyat akçesi	1.188.519,94	
Memurlar hissesi (Aynı miktar üzerinden % 5 i geçmemek üzere ve azamî birer maaş nisbetinde)	419.859,88	1.608.379,82 lira
tefrikinden sonra geri kalan		2.415.034,05 liranın
yarısı olan 1.207.517,03 lira Hazineye, diğer yarısı 1.207.517,02 ,, Hissedarlara.		

Buna nazaran 1954 yılı için Hissedarlara düşen miktar :

I'inci temettü	630.000,— lira ile
II'inci temettü	1.207.517,02 lira ve
Geçen seneden artan	12,32 lira ile
	<u>1.837.529,34 lira olup</u>

bunun 150.000 adet hisseye taksimi neticesinde beher hisseye sâfi olarak 12,25 lira isabet etmekte - bu miktarın gayri sâfisi 14,41 lira olup bundan 2,16 lira Gelir Vergisi indirilmiştir - ve taksimi mümkün olmayan 29,34 liranın da gelecek yıla devri lâzım gelmektedir. Hisse başına isabet eden sâfi 12,25 liranın 2/5/1955 tarihinden itibaren tediyesini tasviplerinize arzederiz.

— IV —

İDARİ MEVZULAR

Bankamızın 1954 hesap devresine ait maruzatımıza son vermeden önce, müteferrik bazı idarî mevzulara da temas etmek isteriz.

1954 yılı içinde faaliyete geçeceklerini geçen seneki raporumuzda bildirdiğimiz Eskişehir ve Diyarbakır Şubelerimizden, Eskişehir Şubemiz 28 Ekim 1954 tarihinde, Diyarbakır Şubemiz de 4 Şubat 1955 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Banknot Matbaamızın bina inşaatı ve makinelerinin kurulması işleri devam etmektedir. Bina inşaatının Ağustos, makinelerin tesisi işlerinin de Ekim 1955 sonunda tamamlanması mukarrerdir. Buna göre Kasım ayında üç aylık tecrübe işletmesine girişilecek ve bu devrenin sonunda da banknotlarımızın kendi Matbaamız tarafından tab'ı mümkün olacaktır.

Raporumuzu, Muhterem Hissedarların yüksek tasviplerine arz ederken, Hükümetimizin Bankamıza göstermekte olduğu değerli ve devamlı yardımlara şükranlarımızı ve vazifelerini gayret ve liyakatle yapmakta olan Müdür ve memurlarımız hakkındaki takdirlerimizi bu vesile ile ifade etmekten büyük bir zevk duymaktayız.

İDARE MECLİSİ

— V —

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

1954

Yirmiüçüncü Hesap Yılına ait

MURAKABE KOMİSYONU RAPORU

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının 1954 yılına ait kasa ve depo mevcutlarıyla, tahvillerini ve muhtelif senetlerini Merkez ve Şubelerinde başka başka zamanlarda tâdat ve tetkik ederek kayıtlarına uygun bulduk. İdare Meclisince Yüksek Heyetinize arzolunan Bilânço ve Kâr ve Zarar hesaplarının da kayıtlarına mutabık olduğunu gördük.

İşbu hesapların kabulünü Yüksek Heyetinizin tasvibine, saygılarımızla, arzederiz.

Murakıp	Murakıp	Murakıp	Murakıp
Semih Beken	Mümtaz Ulusoy	Abdullah Güle	Ali Besim Besin

VI

BİLÂNÇO

ve

KÂR ve ZARAR HESABI

TÜRKİYE CUMHURİYET

31/12/1954 Tarihinde Biten

A K T İ F

		Türk Lirası	
ALTIN :			
Sâfi Kg.	127.536,092	401.836.891	72
DÖVİZ BORÇLULARI :			
a - 3133 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	8.870.943,30		
Muhtelif	2.944.578,66		
b - 5256 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	71.033.069,36		
Muhtelif	83.789.827,61		
c - Kliring	133.578,14	166.771.997	07
KASA :			
Ufaklık para		3.263.544	38
DAHİLDEKİ MUHABİRLER :		235.809	55
SENETLER CÜZDANI :			
a - Hazine Bonoları ve Hazine kefaletini haiz bonolar	1.546.057.963,83		
b - Ticarî ve Zirai senetler	1.088.006.143,79	2.634.064.107	62
TAHVİLLER CÜZDANI :		31.565.157	77
AVANSLAR :		176.193.643	63
HİSSEDARLAR :		4.500.000	—
GAYRİ MENKULLER : (+)			
Gayri Menkuller (x)	8.101.744,53		
Amortisman	—1.114.490,30	6.987.254	23
DEMİRBAŞ : (++)			
Demirbaş eşya	1.564.135,25		
Amortisman	— 496.527,90	1.067.607	35
MUHTELİF :		82.238.181	67
Yekûn		3.508.724.194	99

(+) 5.007.500,— liraya sigortalıdır.

(++) 2.059.650,— liraya sigortalıdır.

(x) 3.210.543,02 lirası arsalar bedelidir.

MERKEZ BANKASI'NIN

Yirmiüçüncü Hesap Yılı Bilançosu

P A S İ F

		Türk Lirası	
SERMAYE :		15.000.000	—
İHTİYAT AKÇESİ :			
Adı	25.884.056,77		
Fevkalâde	9.809.779,32		
Hususî	6.000.000,—		
Hususî (Bankamız Kanunu Madde : 19)	1.051.494,15		
İleride vukuu muhtemel zarar karşılığı (Bankalar Kanunu Madde : 31) ..	5.965.225,54	48.710.555	78
TEDAVÜLDEKİ BANKNOTLAR :		1.533.289.735	50
MEVDUAT :			
Resmî	101.722.151,65		
Bankalar	586.651.388,72		
Muhtelif	63.584.284,51	751.957.824	88
ALTIN ALACAKLILARI :			
Resmî Sâfi Kg. ... 48.866,434	153.966.895,19	153.966.895	19
DÖVİZ ALACAKLILARI :			
a - 3133 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	214.675.886,69		
Mevduat	1.058.898,23		
Muhtelif	16.608.042,69		
b - 5256 sayılı kanuna göre :			
Hariçteki Muhabirler	209.967.105,44		
Mevduat	4.547.678,45		
Muhtelif	116.723.585,79		
c - Kliring	18.196.402,16	581.777.599	45
MUHTELİF :		410.115.807	11
KÂR :		13.905.777	08
Yekûn		3.508.724.194	99

TÜRKİYE CUMHURİYET

31/12/1954 Tarihindeki

Z İ M M E T

	Türk Lirası	
Verilen Faizler	5.814.625	50
İdare Masrafları	11.315.544	80
Amortismanlar	243.941	12
Müteferrik Zarar ve Masraflar	2.866.845	73
Provizyonlar	18.599.650	02
Kâr	13.905.777	08
Yekûn	52.746.384	25

MERKEZ BANKASI'NIN

Kâr ve Zarar Hesabı

M A T L U P

	Türk Lirası	
Alınan Faizler	41.598.958	69
Komisyon ve Acyolar	297.106	39
Tahvil Kârları	935.725	40
Kambiyo Kârları	8.169.395	21
Müteferrik Kârlar	1.745.198	56
Yekûn	52.746.384	25

F İ H R İ S T

	Sahife No.
I — Dünya İktisadi Vaziyeti	
1 — Dünya iktisadi vaziyeti ana hatları	9
2 — Ham madde vaziyeti	11
3 — Sınai istihlal	14
4 — Toptan esya fiyatları indeksleri	14
5 — İş gücünün istihdam hacmi	15
6 — Ücretler	15
7 — Geçinme indeksleri	16
8 — Para ve kredi politikası	16
9 — Dış Muameleler İdaresi	17
10 — Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ikrazatı	18
11 — Avrupa Tediye Birliği	19
12 — Milletlerarası Para Fonu faaliyetleri	20
II — Türkiyede İktisadi Vaziyet	
1 — Memlekette iktisadi vaziyetin ana hatları	22
2 — Ziraat	23
3 — Sanayi	27
4 — Madencilik	31
5 — Enerji istihlali	32
6 — Dış Ticaret ve Dış Ticaret Rejimi	33
7 — Ulaştırma	35
8 — Altın ve döviz vaziyeti	36
9 — Milletlerarası Para Fonu ve İmar ve Kalkınma Bankasıyle muameleler	37
10 — Devlet Malıyesi	38
11 — Devlet Borçları	40
12 — Fiyat hareketleri	41
13 — Emisyon durumu	42
14 — Bankacılık	42
15 — Bankalarımızdaki mevduat	43
16 — Bankaların kredileri	43
17 — Bankamız kredileri	46

III — Bilânçomuzun Tahlili

1 — 1953 ve 1954 yılları bilânçolarının mukayesesi 47

2 — AKTİF

a) Altın	48
b) Döviz borçluları	48
c) Kasa	48
d) Dahildeki Muhabirler	48
e) Senetler Cüzdanı	48
f) Tahviller Cüzdanı	49
g) Avanslar	49
h) Hissedarlar	49
i) Gayri Menkuller	50
j) Demirbaş	51
k) Muhtelif	51

3 — PASİF

a) Sermaye	51
b) İhtiyat akçeleri	52
c) Tedavüldeki banknotlar	52
d) Mevduat	52
e) Altın alacaklıları	53
f) Döviz alacaklıları	53
g) Muhtelif	53
h) Kâr ve tevzi şekli	54

IV — İdari Mevzular

56

V — Murakıplar Komisyonu Raporu

57

VI — Bilânço ve Kâr ve Zarar Hesabı

59

ŞUBELERİMİZ :

Ankara

Samsun

İstanbul

İskenderun

İzmir

Eskişehir

Mersin

Diyarbakır

TEŞRÎ HÜKÜMLER
REPERTOIRE LEGISLATIF

TEŞRİİ HÜKÜMLER

(Temmuz 1953)

(Resmî Gazete No. 8448 — 3 Temmuz 1953)

Kanun No. 6090 — 30 Haziran 1953 — Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun geçici 2 inci maddesine göre yapılması gereken tasfiyeye ait müddeti, hitamından itibaren bir yıl uzatır.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6095 — 4 Temmuz 1953 — Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilâtı müşterek enfastrüktür programı gereğince Türkiyede yapılacak inşa ve tesis işlerine dairdir.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6097 — 4 Temmuz 1953 — Milli Korunma Kanununa göre yapılmış olan harcamalara ait 1949 takvim yılı bilânçosunun kabulü hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6098 — 4 Temmuz 1953 — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1949 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 1.048.552 lira 37 kuruş; tahsilât: 1.311.794 lira 21 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6099 — 4 Temmuz 1953 — Hudut ve sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1950 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 939,774 lira 99 kuruş; tahsilât: 1.243.197 lira 52 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6100 — 4 Temmuz 1953 — İstanbul Teknik Üniversitesi 1947 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 3.115.630 lira; tahsilât: 3.710.930 lira 24 kuruş

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6101 — 4 Temmuz 1953 — İstanbul Teknik Üniversitesi 1948 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 3.536.007 lira 02 kuruş; tahsilât: 3.808.826 lira 59 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6102 — 4 Temmuz 1953 — İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 4.528.869 lira 17 kuruş; tahsilât: 4.881.586 lira 94 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6103 — 4 Temmuz 1953 — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1947 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 947.257 lira 98 kuruş; tahsilât: 1.032.837 lira 29 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Kanun No. 6104 — 4 Temmuz 1953 — Devlet Havayolları Umum Müdürlüğünün 1950 bütçe yılı hesabı kat'î kanunudur.

Sarfiyat: 6.670.446 lira 72 kuruş; tahsilât: 8.284.929 lira 88 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Karar No. 4/847 — 27 Mayıs 1953 — Yapı ve Kredi Bankasının İzmir'in Konak mevkiinde bir şube açmasına izin verir.

(Resmî Gazete No. 8453 — 9 Temmuz 1953)

Karar No 4/848 — 27 Mayıs 1953 — Akbank Türk Anonim şirketinin Ankaranın Cebeci ve Yenimahalle semtlerinde birer şube açmasına izin verir.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6105 — 4 Temmuz 1953 — Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1949 bütçe yılı hesabı kat'i kanunudur.

Sarfiyat : 71.288.984 lira 88 kuruş; tahsilât : 50.767.129 lira 35 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6106 — 4 Temmuz 1953 — Ankara Üniversitesi 1950 bütçe yılı hesabı kat'i kanunudur.

Sarfiyat : 6.587.575 lira 82 kuruş ; tahsilât : 6.500.321 lira 81 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6107 — 4 Temmuz 1953 — Millî Korunma Kanununa göre yapılmış olan harcamalara ait 1950 takvim yılı bilançosunun kabulü hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6103 — 4 Temmuz 1953 — İstanbul Üniversitesi 1947 bütçe yılı hesabı kat'i kanunudur.

Sarfiyat : 10.382 720 lira 34 kuruş; tahsilât : 11.177.588 lira 91 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6109 — 4 Temmuz 1953 — İstanbul Üniversitesi 1948 bütçe yılı hesabı kat'i kanunudur.

Sarfiyat : 13 046.076 lira 65 kuruş; tahsilât : 13.364.552 lira 63 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6110 — 4 Temmuz 1953 — İstanbul Üniversitesi 1949 bütçe yılı hesabı kat'i kanunudur

Sarfiyat : 17.631.799 lira 30 kuruş; tahsilât : 17.785.443 lira 44 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6111 — 4 Temmuz 1953 — Orman Umum Müdürlüğü 1950 bütçe yılı hesabı kat'i kanunudur

Sarfiyat : 13.411.446 lira 97 kuruş; tahsilât : 10.983.507 lira 54 kuruş.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6112 — 7 Temmuz 1953 — Bankalar Kanununa ektir.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6113 — 7 Temmuz 1953 — Osmanlı Bankasıyla yapılan mukavelenin onanması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6114 — 7 Temmuz 1953 — Türkiye Hükûmetiyle Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı ve Dünya Sağlık Teşkilâtı arasında teknik yardım teminine mütedair esas anlaşma ve eklerinin onanması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8454 — 10 Temmuz 1953)

Kanun No. 6115 — 7 Temmuz 1953 — Amortisman ve Kredi Sandığı kanunudur.

(Resmî Gazete No. 8455 — 11 Temmuz 1953)

Kanun No 6121 — 10 Temmuz 1953 — Etibank sermayesinin 500 milyon liraya çıkarılması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8456 — 13 Temmuz 1953)

Karar No. 4/915 — 28 Mayıs 1953 — Halk Bankası tarafından Erzurum'da bir Şube açılmasına izin verir.

(Resmî Gazete No. 8458 — 15 Temmuz 1953)

Kanun No 6127 — 14 Temmuz 1953 — Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa İşbirliğine dahil memleketlerle borçlanma, yardım ve ödeme anlaşmaları akdi için Hükûmete yetki verilmesine dair 5969 sayılı kanunla muaddel 5436 sayılı kanunun mer'iyet müddetini uzatır.

(Resmî Gazete No 8459 — 16 Temmuz 1953)

Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karara ilişkin 52 sayılı tebliğ.

(Resmî Gazete No. 8460 — 17 Temmuz 1953)

Kanun No. 6138 — 14 Temmuz 1953 — İstanbul üniversitesi 1953 yılı bütçe kanununa bağlı (A/1) işaretli cetvele 657.000 liralık fevkalâde tahsisat ilâve eder.

(Resmî Gazete No. 8460 — 17 Temmuz 1953)

Kanun No. 6141 — 14 Temmuz 1953 — Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasının Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına açacağı kredilere kefalet edilmesi ve bu hususta garanti anlaşmaları akdi zımında Hükûmete mezuniyet itası hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8461 — 18 Temmuz 1953)

Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karara ilişkin 53 sayılı tebliğ.

(Resmî Gazete No 8463 — 21 Temmuz 1953)

Kanun No. 6156 — 20 Temmuz 1953 — Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında 1 Nisan 1939 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşmasının yürürlükten kaldırılması için Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliği ile teati edilen mektupları tasdik eder.

(Resmî Gazete No 8463 — 21 Temmuz 1953)

Kanun No. 6157 — 20 Temmuz 1953 — Türkiye - İsveç Ticaret ve ödeme Anlaşmaları ile 14 Haziran 1951 tarihli ek protokol ve buna melfuf mektupların 15 Haziran 1952 den itibaren üç aylık bir devre için uzatılmasına dair teati olunan mektupların onanması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8463 — 21 Temmuz 1953)

Kanun No. 6158 — 20 Temmuz 1953 — Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla 14 Haziran 1951 tarihli ek protokol ve buna melfuf mektupların yürürlük sürelerinin 15 Eylül 1952 den itibaren altı aylık yeni bir devre için uzatılmasına dair teati olunan mektupların onanması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8463 — 21 Temmuz 1953)

Kanun No. 6159 — 17 Temmuz 1953 — Türkiye ile Fransa arasında imzalanan Ticaret Anlaşmasına ek 28 Ağustos 1952 tarihli protokol ile eklerinin onanması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8463 — 21 Temmuz 1953)

Kanun No. 6161 — 17 Temmuz 1953 — Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Hükûmeti arasında mün'akit ikamet, ticaret ve seyrişefain mukavelenamesine merbut Türkiye gümrük taviz listesinin yürürlükten kaldırılması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8464 — 22 Temmuz 1953)

Kanun No. 6163 — 17 Temmuz 1953 — Türkiye — Çekoslovakya Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla 10 Kasım 1950 tarihli bütün protokol sürelerinin uzatılmaları hususunda teati olunan mektupların onanması hakkındadır.

Resmî Gazete No. 8464 — 22 Temmuz 1953)

Kanun No. 6164 — 17 Temmuz 1953 — Bir Avrupa Tediye Birliği kurulması hakkındaki 19 Eylül 1950 tarihli anlaşmayı tadil eden 3 sayılı ek protokolü tasdik eder.

(Resmî Gazete No. 8466 — 24 Temmuz 1953)

Kanun No. 6174 — 20 Temmuz 1953 — Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekonomik Birliği arasındaki Ödeme Anlaşması süresinin 3 ay uzatılmasına dair teati edilen mektupların onanması hakkındadır.

(Resmî Gazete No. 8466 — 24 Temmuz 1953)

Kanun No. 6176 — 20 Temmuz 1953 — Türkiye ile Belçika — Lüksemburg Ekonomik Birliği arasındaki Ödeme Anlaşması müddetinin 31 Aralık 1952 den itibaren 6 ay müddetle uzatılması hakkında Belçika Elçiliği ile teati olunan mektupları tasdik eder.

(Resmî Gazete No. 8466 — 24 Temmuz 1953)

Kanun No 6177 — 20 Temmuz 1953 — Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Yugoslav Hükûmeti arasında Ankara'da imzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla eklerinin kabulü hakkındadır.

REPertoire LEGISLATIF

(Juillet 1953)

(*Journal Officiel No. 8448 — 3 Juillet 1953*)

Loi No. 6090 du 30 Juin 1953 — Prorogeant d'une année à partir de sa date d'expiration, la durée de liquidation prévue dans l'article provisoire 2 de la loi sur la Banque Maritime.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No. 6095 du 4 Juillet 1953 — Portant sur les travaux de construction et d'installation à effectuer en Turquie selon le programme conjoint d'infrastructure de l'Organisation de l'Atlantique du Nord.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No. 6097 du 4 Juillet 1953 — Approuvant le bilan relatif aux dépenses effectuées en 1949 d'après la loi sur la Sauvegarde Nationale.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No. 6098 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1949 de la Direction Générale des Services Sanitaires des Frontières et des Côtes :

Dépenses : 1.048.552,37 livres turques ; Recettes : 1.311.794,21 livres turques.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No 6099 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1950 de la Direction Générale des Services Sanitaires des Frontières et des Côtes :

Dépenses : 939.774,99 livres turques ; Recettes : 1.243.197,52 livres turques

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No 6100 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1947 de l'Université Technique d'Istanbul :

Dépenses : 3.115.630,— livres turques ; Recettes : 3.710.930,24 livres turques

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No 6101 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1948 de l'Université Technique d'Istanbul

Dépenses : 3.536.007,02 livres turques ; Recettes : 3.808.826,59 livres turques

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No 6102 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1949 de l'Université Technique d'Istanbul

Dépenses : 4.528.869,17 livres turques ; Recettes : 4.881.586,94 livres turques.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No. 6103 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1947 de la Direction Générale de Culture Physique :

Dépenses : 947.527,98 livres turques ; Recettes : 1.032.837,29 livres turques.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Loi No. 6104 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1950 de la Direction Générale des Voies Aériennes de l'État :

Dépenses : 6.670.446,72 livres turques ; Recettes : 8.284.929,88 livres turques.

(*Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953*)

Décret No. 4/847 du 27 Mai 1953 — Autorisant la Yapı ve Kredi Bankası à ouvrir une Succursale dans le district de Konak à İzmir.

(Journal Officiel No. 8453 — 9 Juillet 1953)

Décret No. 4/848 du 27 Mai 1953 — Autorisant l'Akbank à ouvrir des succursales dans les quartiers de Cebeci et Yenimahalle d'Ankara

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6105 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1949 de la Direction Générale des P.T.T.:
Dépenses: 71.288.984,88 livres turques; Recettes: 50.767.129,35 livres turques

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6106 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1950 de l'Université d'Ankara:
Dépenses: 6.587.575,82 livres turques; Recettes: 6.500.321,81 livres turques.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6107 du 4 Juillet 1953 — Approuvant le bilan de 1950 relatif aux dépenses effectuées dans le cadre de la loi sur la Sauvegarde Nationale.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6108 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1947 de l'Université d'Istanbul:
Dépenses: 10.382.720,34 livres turques; Recettes: 11.177.588,91 livres turques.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6109 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1948 de l'Université d'Istanbul:
Dépenses: 13.046.076,65 livres turques; Recettes: 13.364.552,63 livres turques.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6110 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1949 de l'Université d'Istanbul:
Dépenses: 17.631.799,30 livres turques; Recettes: 17.785.443,44 livres turques

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6111 du 4 Juillet 1953 — Compte définitif de l'exercice budgétaire de 1950 de la Direction Générale des Forêts:
Dépenses: 13.411.146,97 livres turques; Recettes: 10.983.507,54 livres turques.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6112 du 7 Juillet 1953 — Additionnelle à la Loi sur les Banques.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6113 du 7 Juillet 1953 — Approuvant l'Accord conclu avec la Banque Ottomane.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6114 du 7 Juillet 1953 — Approuvant la Convention Principale et ses annexes conclus entre le Gouvernement Turc, d'une part et l'Organisation des Nations - Unies pour l'Alimentation et l'Agriculture, l'Organisation Internationale de l'Aéronautique Civile, l'Organisation Internationale du Travail et l'Organisation Mondiale de la Santé, d'autre part, au sujet de l'octroi de l'aide technique.

(Journal Officiel No. 8454 — 10 Juillet 1953)

Loi No. 6115 du 7 Juillet 1953 — Portant fondation de la Caisse d'Amortissement et de Crédit

(Journal Officiel No. 8455 — 11 Juillet 1953)

Loi No. 6121 du 10 Juillet 1953 — Portant à 500 millions de livres turques le capital social de l'Etibank.

(Journal Officiel No. 8456 — 13 Juillet 1953)

Décret No. 4/915 du 28 Mai 1953 — Autorisant la Halk Bankası à ouvrir une succursale à Erzurum.

(Journal Officiel No. 8458 — 15 Juillet 1953)

Loi No. 6127 du 14 Juillet 1953 — Prorogeant la durée de validité de la loi No. 5436, modifiée par celle No. 5969 et autorisant le Gouvernement à conclure avec les Etats-Unis et les pays membres de l'O. E. E. C. des Accords d'Emprunt, d'Aide et de Paiement.

(Journal Officiel No. 8459 — 16 Juillet 1953)

Communiqué No. 52, formant l'annexe du Décret No. 13 relatif à la Sauvegarde de la Valeur de la Monnaie Turque.

(Journal Officiel No. 8460 — 17 Juillet 1953)

Loi No. 6138 du 14 Juillet 1953 — Portant adjonction d'un crédit extraordinaire de 657.000 livres turques à l'état (A/1) annexé à la loi budgétaire de 1953 de l'Université d'Istanbul.

(Journal Officiel No. 8460 — 17 Juillet 1953)

Loi No. 6141 du 14 Juillet 1953 — Autorisant le Gouvernement à se porter garant aux crédits qui seront accordés à The Industrial Development Bank of Turkey par la Banque Internationale de Reconstruction et de Relèvement et à conclure des accords de garantie.

(Journal Officiel No. 8461 — 18 Juillet 1953)

Communiqué No. 53 formant l'annexe du Décret No. 13 relatif à la Sauvegarde de la Valeur de la Monnaie Turque.

(Journal Officiel No. 8463 — 21 Juillet 1953)

Loi No. 6156 du 20 Juillet 1953 — Approuvant les lettres échangées avec l'Ambassade des Etats-Unis en vue d'abroger l'Accord de Commerce signé le 1er Avril 1939 entre la Turquie et les Etats-Unis.

(Journal Officiel No. 8463 — 21 Juillet 1953)

Loi No. 6157 du 20 Juillet 1953 — Ratifiant les lettres échangées pour la prolongation de 3 mois, à partir du 15 Juin 1952 des Accords de Commerce et de Paiement turco-suédois ainsi que du Protocole-annexe du 14 Juin 1951 et des lettres y afférentes.

(Journal Officiel No. 8463 — 21 Juillet 1953)

Loi No. 6158 du 20 Juillet 1953 — Approuvant les lettres échangées en vue de prolonger, pour une nouvelle durée de six mois à courir du 15 Septembre 1952 des Accords de Commerce et de Paiement turco-suédois ainsi que du Protocole-annexe du 14 Juin 1951 et des lettres y afférentes.

(Journal Officiel No. 8463 — 21 Juillet 1953)

Loi No. 6159 du 17 Juillet 1953 - Approuvant le Protocole du 28 Août 1952 ainsi que ses annexes, relatifs à l'Accord de Commerce conclu entre la Turquie et la France.

(Journal Officiel No. 8463 — 21 Juillet 1953)

Loi No. 6161 du 17 Juillet 1953 — Abrogeant la liste de privilèges douaniers formant l'annexe de la Convention de Séjour, de Commerce et de Navigation conclue entre la République Turque et le Gouvernement Hellène.

(Journal Officiel No. 8464 — 22 Juillet 1953)

Loi No. 6163 du 17 Juillet 1953 — Ratifiant les lettres échangées en vue de prolonger la durée de validité des Accords de Commerce et de Paiement Turco-Tchécoslovaques et de celle du Protocole de Tabac du 10 Novembre 1950.

(Journal Officiel No. 8464 — 22 Juillet 1953)

Loi No. 6164 du 17 Juillet 1953 — Ratifiant le Protocole-annexe No. 3 modifiant la Convention du 19 Septembre 1950 relative à la fondation d'une Union Européenne de Paiement.

(Journal Officiel No. 8466 — 24 Juillet 1953)

Loi No. 6174 du 20 Juillet 1953 — Ratifiant les lettres échangées en vue de prolonger pour une période de trois mois, la durée de l'Accord de Paiement conclu entre la Turquie et l'Union Economique Belgo-Luxembourgeoise.

(Journal Officiel No. 8466 — 24 Juillet 1953)

Loi No. 6176 du 20 Juillet 1953 — Ratifiant les lettres échangées en vue de prolonger, pour une période de six mois, à dater du 31 Décembre 1952, la durée de l'Accord de Paiement conclu entre la Turquie et l'Union Economique Belgo-Luxembourgeoise

(Journal Officiel No. 8466 — 24 Juillet 1953)

Loi No. 6177 du 20 Juillet 1953 — Ratifiant les Accords de Commerce et de Paiement ainsi que leurs annexes conclus à Ankara entre le Gouvernement de la République Turque et le Gouvernement Yougoslave.

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sahife		Sahife		Sahife
BANKALAR	1	Tedavüldeki banknotların evsafı	23	DEVLET MALİYESİ	51
Merkez Bankası		Tedavüldeki banknotlar müfredatı	24	Amme borçları tahlili	52
Bilânço	3)	Tedavüldeki madenî paralar	24	Devlet bütçesi ve amme borçları	52
Haftalık vaziyetler	6-9	İstanbul Borsası:		Devlet gelirleri (nev'i itibariyle)	53
Haftalık vaziyetler hakkında izahat	2-3	Döviz fiyatları	27	Karşılıklı Güvenlik Teşkilâtı yardımları	54
Hisse senetleri	3)	Döviz muamele miktarları	2)	Karşılık paralar durumu	54
İskonto haddi	12	Esham ve tahvilât fiyatları	14-17	Tekel satışları	54
Kâr ve zarar hesapları	3)	Esham ve tahvilât umumî muamele hacmi	16-17	MUHTELİF İSTATİSTİKLER	55
Mevduatın mudiler itibariyle dağılışı	12	Esham ve tahvilât senelik muameleler ve fiyatlar (müfredatlı)	2)	Denizcilik Bankası	60
Senetler cüzdanı tahlili	10-11	FİYATLAR	31	Devlet Demiryolları İşletmesi	60
Diğer Bankalar :		Bazı indekslerin vasatîleri	39	Devlet Hava Yolları	60
Aylık rakamlar (23 Banka)	13	Çiftî tarafından mubayaası müteda'ya fiyatları	34-35	Emekli Sandığı	64
Bankalarda kâğıt ve madenî paralar	3)	Gıda masrafları mıntaka indeksi	35	İşçi Sigortaları Kurumu (Gelir ve giderleri)	62-63
Kanunî faiz hadleri	28	Geçinme indeksi (Konjonktür)	38	İşçi Sigortaları Kurumu (Plâsman ve Karşılıkları)	62-63
Kâr ve zarar hesapları	3)	» » (İstanbul Ticaret Odası)	39	Kömür istihsali	58
Muhtelif memleketlerde resmî iskonto hadleri	19	İstanbul canlı hayvan fiyatları	34	Limanlar faaliyeti	60
Müfredatlı bilânçolar	3)	Muhtelif memleketlerde toptan eşya fiyatları	40	Maden istihsali	58
Sermaye ve ihtiyat akçeleri	3)	Toptan eşya fiyatları indeksi (Konjonktür)	36-37	Milletlerarası Teşekküller:	
Tahsile alınan senetler	18	Toptan eşya fiyatları indeksi (İstanbul Ticaret Odası)	36-37	Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ve memleketimize açtığı krediler	20
Takas Odaları muameleleri	29	Zirai mahsul fiyatları	32-33	Milletlerarası Para Fonu	20
Tarım Kredi Kooperatifleri	2)	DIŞ TİCARET	41	Orman mahsulleri	57
Toplu bilânçolar	3)	Aylık neticeler	43	P. T. T. İşletmesi	61
Türkiye Sınâî Kalkınma Bankasının kredileri	28	Dış ticaret hadleri indeksi	50	Sınâî istihsal	58
Yakın Şarkta mevduat ve kredi	18	İhracat (Maddeler)	44-45	Şeker Fabrikaları (İstihsal ve satışları)	57
Zirai krediler müfredatı (T. C. Ziraat Bankası)	5)	İhracat (Maddeler ve memleketler)	2)	Şeker pancarı istihsali	56
PARA	21	İthalât (Maddeler)	46-47	Türkiye Millî Geliri	61
Altın istihsali	1)	İthalât (Maddeler ve memleketler)	2)	Yakın Şark elektrik istihsali	59
Altın stokları	1)	Memleketler itibariyle ihracat-ithalât	48-49	» » petrol »	59
Başlıca piyasalarda altın ve gümüş fiyatları	22	Muhtelif memleketler dış ticareti	50	» » sınaî »	59
Gümüş istihsali	1)	Senelik neticeler	43	Zirai istihsal	56
İstanbulda vasatî altın fiyatları	22	Ticaret ve ödeme anlaşmaları	42	TEŞRİİ HUKÜMLER	65
İstanbulda vasatî Mecidiye ve gümüş fiyatları	22			Türkçe	66-68
Para Fonu, resmî pariteler	26				
Tedavülde bulunan paralar ve para hacmi	25				

1) Bak : Bülten No. 1

2) » » No. 2

3) Bak : Bülten No. 5

TABLE DE MATIERES

	Pages		Pages		Page
BANQUES	1	Or:		Résultats annuels	43
Banque Centrale de la République de Turquie:		Prix à Istanbul	22	Résultats mensuels	43
Actions	3)	Prix internationaux	22	Termes d'échange	50
Actionnaires	3)	Production mondiale	1)	FINANCES PUBLIQUES	51
Bilans	3)	Stocks officiels	1)	Analyse des dettes publiques	52
Compte de Profits et Pertes	3)	Parités des pays membres du Fonds Monétaire International	26	Budget de l'Etat et dettes publiques	52
Dépôts	12	Bourse d'Istanbul:		Recettes publiques	53
Portefeuille-effets	10-11	Cours des devises	27	Organisation de Sécurité Mutuelle:	
Situation hebdomadaire (Explications)	4-5	Cours des titres	14-17	Aides à la Turquie	54
Situations hebdomadaires	6-9	Transactions en devises	3)	Fonds de Contre-Partie	54
Taux d'escompte	12	Transactions sur les titres (Volumen totaux)	16-17	Vente des articles de Monopole	54
Autres banques:		Transactions sur les titres et cours extrêmes (Détails)	2)	DIVERS	55
Bilans combinés	3)	PRIX	31	Assurances ouvrières (Recettes et Dépenses)	62-63
» » (Détails)	3)	Articles achetés par les cultivateurs	34-35	Assurances ouvrières (Placements et Réserves)	62-63
Capital et Fonds de Réserve	3)	Bétail sur pied à Istanbul	34	Banque Maritime	60
Chambres de Compensation	29	Indices du coût de la vie (Conjoncture)	38	Caisse de Retraite	64
Chiffres mensuels de 23 banques	13	Indices du coût de la vie (Chambre de Commerce d'Istanbul)	39	Chemins de Fer de l'Etat	60
Comptes de Profits et Pertes combinés	3)	Indices des prix de gros (Chambre de Commerce d'Istanbul)	36-37	Institutions internationales:	
Coopératives agricoles	3)	Indices des prix de gros (Conjoncture)	36-37	Banque Internationale et les crédits ouverts à la Turquie	20
Crédits agricoles (Banque Agricole)	3)	Indices de prix de divers pays	40	Fonds Monétaire	20
Crédits de the Industrial Development Bank of Turkey	28	Indices régionaux du coût d'alimentation	35	Ports	60
Dépôts et crédits au Proche-Orient	18	Moyennes annuelles et mensuelles de certains indices de prix	39	Production agricole	56
Effets à l'encaissement	18	Produits agricoles	32-33	» de betteraves à sucre	56
Encaisses et leur rapport à la circulation entière	3)	COMMERCE EXTERIEUR	41	» forestière	57
Taux d'escompte de divers pays	19	Accords de commerce et de paiements	42	» houillère	58
Taux d'intérêts	28	Commerce extérieur de certains pays	50	» industrielle	58
MONNAIES	21	Exportations et importations par pays	48-49	» minière	58
Argent:		Exportations par produits	44-45	Production d'énergie électrique au Proche-Orient	59
Prix à Istanbul	22	Exportations par produits et pays	46-47	Production industrielle au Proche-Orient	59
Prix internationaux	22	Importations par produits	46-47	Production pétrolière au Proche-Orient	59
Production mondiale	1)	Importations par produits et pays	2)	P. T. T.	61
Billets de banque:		REPertoire LEGISLATIF.	69-71	Raffineries de Sucre (Production et ventes)	57
Décomposition des coupures	24			Revenu national	61
Description » »	23			Voies aériennes	60
Médjidié (Prix à Istanbul)	22				
Monnaies en circulation	25				
Monnaies métalliques	24				

1) Voir: Bulletin No. 1

2) » » No 2

3) Voir: Bulletin No. 5

INDEX

	Pages		Pages		Pages
<u>BANKS</u>	1	Gold production	1)	Imports (by Commodities)	46-47
Central Bank of the Republic of Turkey:		Gold Stocks	1)	Imports (by Commodities and by Countries)	2)
Analysis of Portfolio of Bills	10-11	International Monetary Fund and Par Values of Member Currencies	26	Monthly Results	43
Balance - Sheet	3)	Items of Banknotes in Circulation	24	Terms of Trade	50
Discount Rate	12	Items of Coins in Circulation	24	Trade and Payment Agreements	42
Distribution of Deposits by Depositors	12	Money in Circulation	25		
Distribution of Shares by Shareholders	3)	Silver Production	1)	<u>GOVERNMENT FINANCES</u>	51
Explanations on Weekly Statements	2-5	Istanbul Stock-Exchange :		Analysis of State Debts	52
Profit and Loss Account	3)	Average Rates of Exchange	27	Government Revenues (by major groups)	53
Weekly Statements-Assets	6-7	Prices of Different Bonds and Stocks	14-17	Monopoly Sales	54
Weekly Statements-Liabilities	8-9	Transactions in Bonds and Stocks	16-17	Mutual Security Agency's Aids	54
		Transactions in Different Bonds and Stocks	2)	Situation of Counterpart Funds	54
Other Banks :		Volume of Transactions in Foreign Exchange	3)	State Budget and Public Debts	52
Agricultural Credit Cooperatives	3)			<u>MISCELLANEOUS</u>	55
Bills Held for Collection	18	<u>PRICES</u>	31	Agricultural Production	56
Capital and Reserve Funds	3)	Averages of some Indices	39	Coal Production	58
Clearing-House Transactions	29	Cost of Living Index (Istanbul Chamber of Commerce)	39	Forest Products	57
Combined Balance - Sheets	3)	Cost of Living Index (Conjuncture)	38	International Organizations :	
Credits of the Industrial Development Bank of Turkey	28	Istanbul Live-Stock Prices	34	International Bank and the Loans extended to our Country	20
Deposits and Loans in the Near East	18	Prices of Agricultural Products	32-33	Monetary Fund	20
Items of Agricultural Loans (Agricultural Bank of Turkey)	3)	Prices of Goods usually purchased by Farmers	34-35	Industrial Production	58
Itemized Balance - Sheets	3)	Regional Index of Food Costs	35	Labour Insurance (Revenue and Expenditure)	62-63
Monthly Data (23 Banks)	13	Wholesale Price Index in Different Countries	40	Labour Insurance (Investments and Reserves)	62-63
Note and Coin Holdings of the Banks	3)	Wholesale Price Index (Istanbul Chamber of Commerce)	36-37	Maritime Bank	60
Official Discount Rates of Different Countries	19	Wholesale Price Index (Conjuncture)	36-37	Minerals	58
Official Interest Rates	28			Near Eastern Electricity Production	59
Profit and Loss Accounts	3)	<u>FOREIGN TRADE</u>	41	Near Eastern Oil Production	59
		Annual Results	43	Near Eastern Industrial Production	59
<u>MONEY</u>	21	Exports (by Commodities)	44-45	P. T. T. Administration	61
Average Prices of Gold in Istanbul	22	Exports (by Commodities and by Countries)	2)	Ports Activities	60
Average Prices of Medjidiye and Silver in Istanbul	22	Exports - Imports (by Countries)	48-49	Production of Sugarbeets	56
Denominations of Notes in Circulation	23	Foreign Trade of Different Countries	50	Retirement Fund	64
Gold and Silver Prices in Main World Markets	22			State Air Ways	60
				State Railways Administration	60
				Sugar Factories (Production and Sales)	57
				National Income	61
				<u>LEGISLATION</u>	66-71

1) See: Bulletin No. 1

2) » » No. 2

3) See: Bulletin No. 5

Başlıca gelir kaynakları, irat ve servet vergileri, tekel-ler, istihlâk resimleri, Devlet emlak ve teşebbüsâtı hasilatıdır. 13 mülhak bütçenin 1952 gider tahminleri 519,5 milyon. gelir tahminleri 725,2 milyon liradır.

Vilâyet özel idareleri 1950 yılı masraf bütçeleri yekûnu 79 milyon liradır ve gelirleri de aynı miktardadır.

Belediyeler: 1951 de 63 vilâyet, 422 kaza, 111 nahiye merkezinde ve 40 köyde 636 belediye vardır.

Köyler: 1950 senesinde köy bütçelerinin yekûnu 75,3 milyon lira tutmaktadır.

IX. Devlet borçları — 31 Aralık 1952 de düyunu umumiye vaziyeti şöyle idi:

	Türk lirası	Türk lirası
Muhakkem / Türk lirası	760.415.360	
Borçlar \ Enebi parası	767.046.160	1.527.461.520
Mütemevviç / Türk lirası	1.312.536.145	
Borçlar \ Enebi parası	55.563.399	1.368.099.544
Umumî yekûn	2.895.561.064	

X. Bankalar — 1952 Sonunda Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası hariç olmak üzere, mecmu itibârî Türk lirası sermayesi 1.028 milyon lira olan 37 millî banka vardı. İtibârî sermaye zaviyesinden en mühimleri: T. C. Ziraat Bankası (300 milyon), Sümerbank (200 milyon), İller Bankası (200 milyon), Etibank (150 milyon), Türkiye Emlâk Kredi Bankası (100 milyon), T. Sınâf Kalkınma Bankası (12,5 milyon), Türk Ticaret Bankası (11 milyon), Yapı ve Kredi Bankası (10 milyon), Akbank (5,7 milyon), T. İş Bankası (5 milyon), Türkiye Garanti Bankası (5 milyon). İhraç müessesesi olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 3 Ekim 1931 de faaliyete geçmiştir. Merkezi Ankarada olup, Ankara, İstanbul, İzmir, Samsun, Mersin ve İskenderun'da şubeleri vardır.

XI. Türkiyede nakit usulü:

a) Madenî meskûkât — Vahidi nakdî altın kuruştur. (26 Mart 1332 - 8 Nisan 1916 tarihli Tevhidi Meskûkât kanunu). Bir Türk lirası 100 kuruşa münkasım olup 6,615 gram vezninde halis altını muhtevîdir. Bir kuruş kırk paradır. Tatbikat sahasında hassaten resmî müesseseler ve ticaret âleminde lira vahidi nakdî makamında carî olup kuruş daha ziyade küsuru iraeeye mahsus olarak kullanılmaktadır.

b) Kâğıt paralar — Halen tedavülde münhasıran Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının banknotları vardır (Türkiye'de mecburî tedavülün ilân tarihi: 4 Ağustos 1914).

c) 9 Eylül 1946 tarihinden itibaren Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına Birleşik Amerika Dolarının alış fiyatı 280 kuruş olarak tespit edilmiştir.

ç) Nakit vahidinin sâfi altın muadili 317,382 miligram olup buna göre sâfi bir ons altın (31 gram 1035) = 98 Türk lirasıdır. ve bir türk lirası = 0,357143 Birleşik Amerika dolarıdır.

d) Milletlerarası Para Sandığı Türk lirasının dolar ve altın muadeletlerini 19 Haziran 1947 de ilân etmiştir.

Les impôts sur le revenu et la fortune, le produit des monopoles, les taxes de consommation, les revenus domaniaux et le produit des entreprises publiques constituent les principales ressources fiscales. Les évaluations pour les 13 budgets annexes de l'exercice 1952 se montent à un total de 519,5 millions de livres de dépenses et à 725,2 millions de recettes.

Le total des budgets départementaux de dépenses pour l'exercice 1950 est de 79 millions de Ltqs. et celui des recettes s'élève au même montant.

Municipalités: En 1951, on comptait au total 636 municipalités pour les chefs-lieux de 63 vilayets, 422 kazas, 111 nahiyés et 40 communes.

Communes: Les budgets des communes atteignent en 1950 un total de 75,3 millions de livres turques.

IX. Dette publique — La situation de la dette publique au 31 Décembre 1952 était:

	Ltqs.	Ltqs.
Dette / En livres turques	760.415.360	
Consolidée \ En devises	767.046.160	1.527.461.520
Dette / En livres turques	1.312.536.145	
Flottante \ En devises	55.563.399	1.368.099.544
Total général	2.895.561.064	

X. Banques — A la fin de 1952, à l'exclusion de la Banque Centrale, il existait 37 banques nationales représentant ensemble un capital nominal de l'ordre de 1.028 millions de Ltqs. Les plus importantes sous le rapport du capital nominal sont les suivantes: Banque Agricole de la République Turque (300 millions), Sümerbank (200 millions), İller Bankası (200 millions), Etibank (150 millions), Crédit Foncier de Turquie (100 millions), The Industrial Development Bank of Turkey (12,5 millions), Türk Ticaret Bankası (11 millions), Yapı ve Kredi Bankası (10 millions), Akbank (5,7 millions), İş Bankası (5 millions), Türkiye Garanti Bankası (5 millions). La Banque Centrale de la République de Turquie, Institut d'Émission, fonctionne depuis le 3 Octobre 1931. Elle a son siège central à Ankara et des succursales à Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun et İskenderun.

XI. Système monétaire en Turquie:

a) Monnaies métalliques — L'unité monétaire est la piastre-or (Décret-loi du 26 Mars 1332 - 8 Avril 1916, sur l'unification monétaire). La livre turque est divisée en 100 piastres et contient 6,615 grammes d'or fin. La piastre vaut 40 paras. En fait, et particulièrement dans les établissements officiels et dans le commerce, la livre est employée comme unité monétaire et la piastre comme sous multiple de la livre.

b) Monnaies de papier — Ce sont exclusivement les billets de la Banque Centrale de la République de Turquie qui sont en circulation. (Date d'entrée en vigueur du cours forcé en Turquie: 4 Août 1914).

c) A dater du 9 Septembre 1946, la Banque Centrale a fixé le cours d'achat du Dollar U. S. A. à 280 piastres.

ç) La parité en or fin de l'unité monétaire est de 317,382 miligrammes d'où il résulte que l'once d'or fin (31 gr. 1035) vaut 98 livres turques et 1 livre turque = 0,357143 dollars U. S. A.

d) Le Fonds Monétaire International a annoncé à la date du 19 Juin 1947 les parités en or et en dollars de la livre turque.